

۳- ساختار، زمان و محتوا

۳/۱- ساختار نظام آموزشی

۳/۲- زمان آموزش و تربیت در هر سال تحصیلی

۳/۳- اصول انتخاب و سازماندهی محتوای آموزشی و پرورشی

۳/۴- صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک

۳/۵- حوزه‌های یادگیری و توزیع زمان

۳/۶- بیانیه‌های حوزه‌های یادگیری

۳/۷- یادگیری گروه‌های ویژه

۳-۱- ساختار نظام آموزشی

۳/۱/۱ - ساختار نظام تحصیلی آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران به صورت نظام (۳+۳+۶+۱ سال) تعیین می‌شود؛

۳/۱/۲ - طول دوران تحصیل، در نظام آموزش و پرورش با احتساب دوره پیش‌دبستان ۱۳ سال تمام شامل یک سال دوره پیش‌دبستان، ۶ سال دوره ابتدایی و ۶ سال دوره متوسطه شامل سه سال مرحله اول متوسطه یا دوره راهنمایی و سه سال مرحله دوم متوسطه یا دوره نظری و مهارتی خواهد بود. به طوری که ۱۰ سال اول آن، (پایان دوره راهنمایی) دوره عمومی و ۳ سال آخر، نیمه تخصصی تلقی خواهد شد که در پایان آن به متریان مدرک دیپلم اعطا می‌شود؛

۳/۱/۳ - سن شروع دوره پیش‌دبستان، ۵ سال تمام خواهد بود. برنامه این دوره رسمی، عمومی و اجباری است و توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ارائه خواهد شد و با توجه به ویژگی‌های کودکان معطف و سیال است. البته میزان حضور نوآموزان در مراکز پیش‌دبستانی انعطاف‌پذیر بوده و بنا به شرایط و نیاز آن‌ها و به تشخیص مرکز مربوطه تعیین خواهد شد؛

۳/۱/۴ - سن شروع دوره ابتدایی، ۶ سال تمام خواهد بود. این دوره با

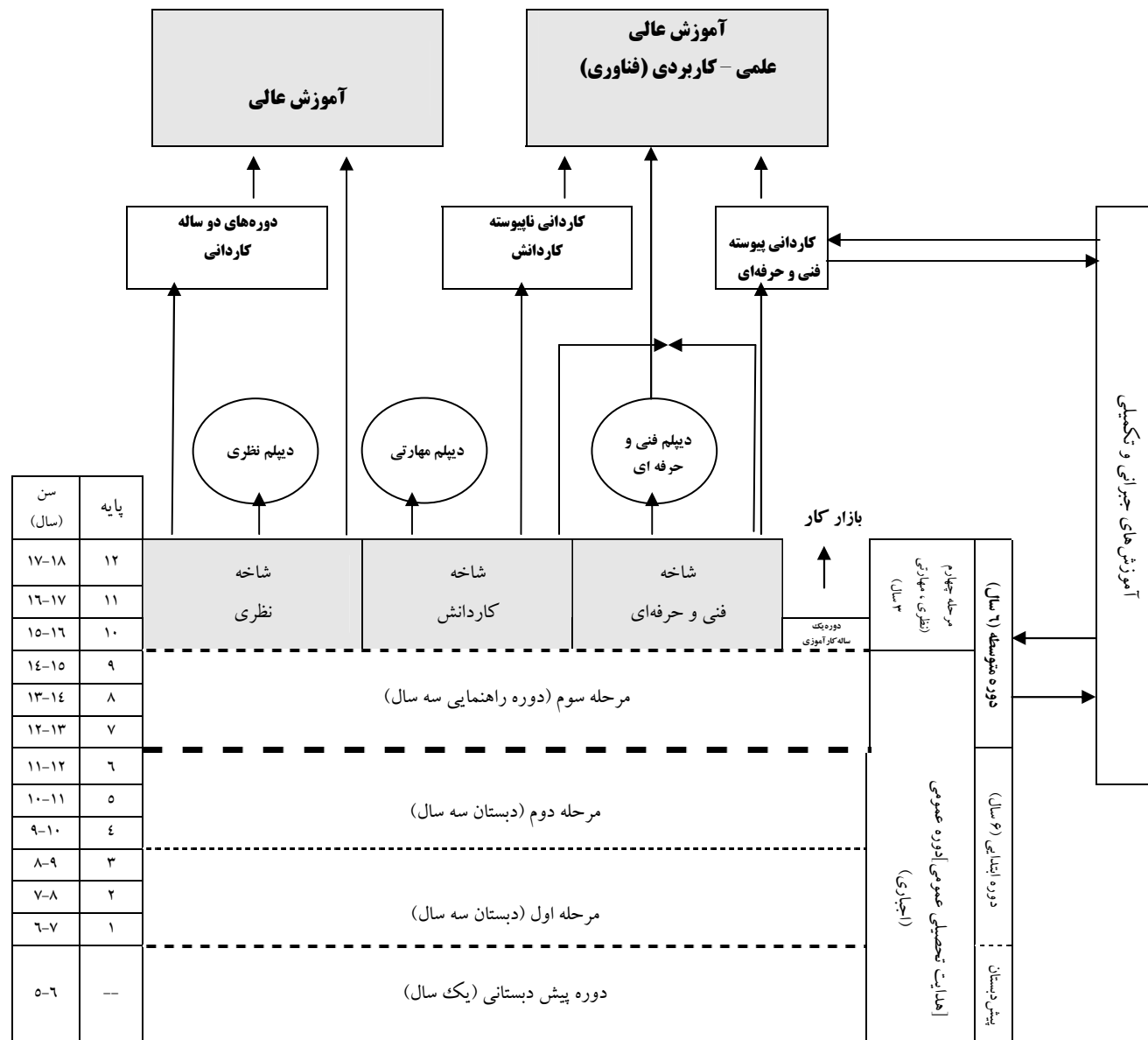
توجه به توانایی متریان و تفاوت در نوع برنامه‌های درسی به دو مرحله تقسیم می‌شود. مرحله اول، شامل پایه‌های اول، دوم و سوم و مرحله دوم، شامل پایه‌های چهارم، پنجم و ششم است؛

۳/۱/۵ - هدایت و انتخاب رشته تحصیلی در طول دوره راهنمایی و بر اساس نتایج عملکرد درسی و تربیتی و آیین‌نامه‌های مربوطه صورت می‌گیرد؛

۳/۱/۶ - دوره دوم متوسطه دارای سه شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کاردانش است؛

۳/۱/۷ - هر یک از شاخه‌های دوره دوم متوسطه دارای رشته‌های نیمه تخصصی و گرایش‌هایی خواهد بود که تنوع آن‌ها براساس نیاز جامعه، اقتضای زمان و امکان اجرای آن تعیین می‌شود؛

۳/۱/۸ - فارغ‌التحصیلان دوره تحصیلات عمومی در صورت عدم علاقه به ادامه تحصیل، می‌توانند وارد دوره یک ساله کارآموزی شوند. این دوره با همکاری وزارت آموزش و پرورش، وزارت کار و یا بخش خصوصی برگزار خواهد شد و به کارآموزان در صورت موفقیت در این دوره، مدرک کارآموزی داده می‌شود.

۳/۲- زمان آموزش و تربیت در هر سال تحصیلی:

۳/۲/۱- تربیت امری مستمر، دائمی و تعطیل‌ناپذیر است؛ با توجه به الگوی هدف‌گذاری برنامه درسی ملی و جامعیت اهداف آموزشی و پرورشی، دستیابی به اهداف در فرایندی مستمر قابل تحقق است. از این رو، زمان آموزش و تربیت در کل طول سال و استفاده منطقی از فرصت تابستان، با رعایت اقتضائات منطقه‌ای و اجرایی توزیع می‌شود؛

۳/۲/۲- طول زمان آموزش‌های مدرسه‌ای برای دوره ابتدایی و دوره اول متوسطه یا راهنمایی ۲۰۰ روز و برای دوره دوم متوسطه ۲۲۰ روز خواهد بود. دوره آموزش مدرسه‌ای با توجه به تفاوت شرایط اقلیمی استان‌های مختلف، در فاصله زمانی اول شهریور ماه تا ۱۵ تیر ماه تعیین می‌شود؛

۳/۲/۳- زمان آموزش و تربیت شامل دو نوع رسمی و غیررسمی است. زمان رسمی آموزش و تربیت به دو بخش کلاسی و غیر کلاسی تقسیم می‌شود؛

۳/۲/۴- زمان رسمی کلاسی زمانی است که به طور عمده و ترجیحاً در کلاس و مدرسه اجرا می‌شود، حضور در آزمایشگاه و کارگاه

به ویژه در دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش جزء زمان رسمی کلاسی به شمار می‌آید؛

۳/۲/۵- زمان رسمی غیر کلاسی، زمان انجام فعالیت‌هایی است که به طور عمده و ترجیحاً خارج از کلاس و مدرسه برگزار می‌شود. در مواردی استثنایی اجرای این فعالیت‌ها می‌تواند در مدرسه اما به گونه‌ای متفاوت از نوع آموزش‌های کلاسی برگزار شود. ورزش در حیاط و سالن مدرسه، تماشای فیلم در مدرسه، برگزاری جلسات سخنرانی و پرسش و پاسخ، برگزاری مراسم ویژه در مدرسه، مطالعه در کتابخانه مدرسه از نوع فعالیت‌های غیر کلاسی به شمار می‌آیند. بخشی از زمان رسمی غیر کلاسی با برنامه‌ریزی معاونت پرورشی و تربیت بدنی در طول تابستان و بنا به اقتضائات منطقه‌ای و تصمیم مدرسه به اجرا گذاشته خواهد شد؛

۳/۲/۶- مدارس می‌توانند با توجه به توانایی مخاطب، دشواری درس، شرایط اقلیمی و ساعات تحصیلی مصوب، شرایط هر مدرسه و مسائل اجرایی، زمان جلسات درسی را از ۳۰ دقیقه تا حداکثر ۹۰ دقیقه، برگزار نمایند. اما مجموع جلسات درس

در طول سال تحصیلی همان حد پیش‌بینی شده در جدول توزیع میانگین سالانه ساعات رسمی خواهد بود؛

۳/۲/۷- برنامه صبحگاه، نماز جماعت مدرسه و زنگ تفریح اگر چه جزء برنامه رسمی مدرسه محسوب می‌شوند، اما جزء زمان رسمی آموزش محاسبه نمی‌شود؛

۳/۲/۸- زمان استراحت بین دو جلسه کلاس درس (زنگ تفریح) بین ۱۰ تا ۲۰ دقیقه متغیر خواهد بود، تعیین میزان آن بر عهده مدیر مدرسه می‌باشد. لذا میزان ساعات الزامی حضور متربیان در مدرسه، روزانه حداقل یک ساعت بیش از ساعات رسمی تربیت و آموزش خواهد بود؛

۳/۲/۹- در راهنمای برنامه درسی حوزه‌های یادگیری در مورد چگونگی طراحی برنامه، محتوا، آموزش و ارزش‌یابی فعالیت‌های غیر کلاسی در هر حوزه، تعیین تکلیف می‌شود؛

۳/۲/۱۰- سازماندهی و تهیه مقررات اجرای برنامه‌ها در زمان رسمی غیر کلاسی بر عهده معاونت پرورشی و تربیت بدنی و معاونت آموزش ابتدایی و متوسطه است، جز در مواردی که در برنامه

درسی و تربیتی حوزه‌های یادگیری مختلف، تعیین تکلیف شده است؛

۳/۲/۱۱- چگونگی اجرای برنامه‌های درسی و تربیتی ساعات رسمی غیر کلاسی با توجه با ملاحظه اقتضات دوره‌های تحصیلی، جنسیت متربیان و شرایط و امکانات، متفاوت خواهد بود؛

۳/۲/۱۲- از نمونه فعالیت‌های رسمی غیر کلاسی می‌توان مشاهده طبیعت، انجام فعالیت میدانی و بازدید از موزه‌ها، نمایشگاه‌ها و مراکز علمی، تولیدی، فرهنگی، مذهبی، نهادها و مؤسسات اجتماعی، شرکت در فعالیت‌های ورزشی، اردوهای علمی، زیارتی و سیاحتی و... را نام برد؛

۳/۲/۱۳- بنا به رویکرد کاهش تمرکز در برنامه درسی ملی، برنامه‌ریزی و تأمین محتوا برای بخشی از زمان رسمی آموزش در اختیار استان، منطقه و مدرسه خواهد بود که این زمان می‌تواند به دو صورت کلاسی و غیر کلاسی برنامه‌ریزی و اجرا شود؛

۳/۲/۱۴- ساعاتی که در اختیار استان، منطقه و مرکز آموزشی قرار می‌گیرد به اقتضای شرایط محلی و مدرسه‌ای بین استان، منطقه

و مدرسه، به فعالیت‌های درسی و تربیتی اختصاص خواهد یافت؛

۳/۲/۱۵- حداکثر ۵۰ درصد از زمان اختصاص یافته به استان، منطقه و مدرسه می‌تواند به صورت کلاسی برگزار شود؛

۳/۲/۱۶- حداقل ۲۰ درصد زمانی که در اختیار استان و منطقه است باید به مدرسه اختصاص یابد تا با همکاری اولیاء متریان، برنامه‌ریزی و اجرا شود؛

۳/۲/۱۷- تعیین سهم هریک از حوزه‌های یادگیری از زمان رسمی (کلاسی و غیر کلاسی) و نیز عناوین درسی آن در چارچوب بیانیه‌های یادگیری به پیشنهاد سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و تصویب شورای عالی آموزش و پرورش است؛

۳/۲/۱۸- با توجه به رویکرد مدرسه زندگی و مبانی و اصول برنامه درسی ملی مدیریت مدرسه حداکثر تلاش خود را برای هدایت و غنی‌سازی زمان غیررسمی آموزش و تربیت که در خانه، مدرسه و خارج از مدرسه اجرا می‌شود را مبذول می‌دارد؛

۳/۲/۱۹- برای طراحی و اجرای برنامه‌ها در زمان رسمی غیر کلاسی، به‌خصوص بخشی از برنامه‌ها که در تابستان اجرا می‌شود حداکثر بهره‌برداری از مشارکت دستگاه‌های فرهنگی، هنری، خدماتی، مذهبی، تولیدی و ... به عمل می‌آید؛

۳/۲/۲۰- به طور متوسط حداقل یک روز در ماه از ساعات غیر کلاسی به فعالیت‌های خارج از مدرسه اختصاص می‌یابد؛

۳/۲/۲۱- برای هر دوره تحصیلی بخشی از ساعات غیر کلاسی به حداقل یک اردوی تربیتی سه روزه در زمینه‌های ایران‌شناسی، زیارتی مذهبی و اجتماعی و فرهنگی اختصاص می‌یابد؛

۳/۲/۲۲- میانگین سالانه زمان رسمی آموزش و تربیت در مرحله اول دوره ابتدایی، ۷۵۰ ساعت تعیین می‌شود که به ۵۳۰ ساعت زمان کلاسی (حداقل)، ۱۴۵ ساعت زمان غیر کلاسی (حداقل) و ۷۵ ساعت زمان در اختیار استان، منطقه و مدرسه تقسیم می‌شود؛

۳/۲/۲۳- میانگین سالانه زمان رسمی آموزش و تربیت در مرحله دوم (ابتدایی)، ۸۵۰ ساعت تعیین می‌شود که به ۶۱۱ ساعت زمان کلاسی (حداقل)، ۱۵۴ ساعت زمان غیر کلاسی (حداقل) و

۸۵ ساعت زمان در اختیار استان، منطقه و مدرسه تقسیم می‌شود؛

۳/۲/۲۴- میانگین سالانه زمان رسمی آموزش و تربیت در مرحله سوم (راهنمایی)، ۱۱۰۰ ساعت تعیین می‌شود که به ۸۳۶ ساعت زمان کلاسی (حداقل)، ۱۵۴ ساعت زمان غیر کلاسی (حداقل) و ۱۱۰ ساعت زمان در اختیار استان، منطقه و مدرسه تقسیم می‌شود؛

۳/۲/۲۵- میانگین سالانه زمان رسمی آموزش و تربیت در مرحله چهارم (متوسطه نظری)، ۱۲۵۰ ساعت تعیین می‌شود که به ۹۷۲ ساعت زمان کلاسی (حداقل)، ۱۵۳ ساعت زمان غیر کلاسی (حداقل) و ۱۲۵ ساعت زمان در اختیار استان، منطقه و مدرسه تقسیم می‌شود؛

۳/۲/۲۶- میانگین سالانه زمان رسمی آموزش و تربیت در مرحله چهارم (متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش)، ۱۴۰۰ ساعت تعیین می‌شود که به ۱۰۶۰ ساعت زمان کلاسی (حداقل)، ۲۰۰

ساعت زمان غیر کلاسی و کارگاهی (حداقل) و ۱۴۰ ساعت

زمان در اختیار استان، منطقه و مدرسه تقسیم می‌شود؛

۳/۲/۲۷- محتوای درسی و تربیتی مشترک بین هر سه شاخه نظری،

فنی و حرفه‌ای و کاردانش دوره دوم متوسطه به میزان ۶۰۰

ساعت از زمان رسمی کلاسی را به خود اختصاص می‌دهد.

جدول توزیع میانگین سالانه ساعات* رسمی آموزش و تربیت در هر یک از پایه‌های دوره‌های مختلف تحصیلی و مقایسه آن با وضع موجود

جمع کل زمان	زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت)			زمان در وضع موجود	زمان / سطح تحصیلی	
	۱۰ درصد زمان کل در اختیار استان، منطقه و مدرسه	زمان غیر کلاسی	زمان کلاسی			
	مطابق راهنمای برنامه دوره پیش دبستان مصوب جلسه شماره ۷۷۰ شورای عالی آموزش و پرورش			-	پیش دبستان	
۷۵۰	۷۵	۱۴۵	۵۳۰	۶۱۰	مرحله اول دوره ابتدایی	
۸۵۰	۸۵	۱۵۴	۶۱۱	۷۰۰	مرحله دوم دوره ابتدایی	
۱۱۰۰	۱۱۰	۱۵۴	۸۳۶	۹۳۳	مرحله اول دوره متوسطه (راهنمایی)	
۱۲۵۰	۱۲۵	۱۵۳	۹۷۲	۱۱۰۰	مرحله دوم دوره متوسطه (نظری)	
					ادبیات و علوم انسانی	
					علوم تجربی	
					علوم ریاضی	
۱۴۰۰	۱۴۰	۲۰۰	۱۰۶۰	۱۳۴۰	مرحله دوم دوره متوسطه (مهارتی)	
					صنعت	
					خدمات	
					کشاورزی	

* مبنای محاسبه زمان آموزش و تربیت، ساعت ۶۰ دقیقه‌ای در نظر گرفته شده است.

۳/۳- اصول انتخاب و سازمان‌دهی محتوای آموزشی و پرورشی:

محتوای برنامه درسی و تربیتی در بین عناصر و مؤلفه‌های نظام آموزشی از جایگاه و اهمیت خاصی برخوردار است. از طریق محتوای که نظام آموزشی و پرورشی به طور مستقیم با هویت متربیان مرتبط می‌شود و آثار مورد نظر را در نگرش، دانش، رفتار، انگیزه‌ها و شخصیت آنان بر جا می‌گذارد.

لذا با رعایت اصول عام حاکم بر برنامه درسی ملی (۱/۹)، اصول مورد تأکید در انتخاب و سازمان‌دهی محتوا براساس مبانی به شرح زیرند. این اصول معیارهایی‌اند که علاوه بر انتخاب محتوا در سطح برنامه درسی ملی، معیارهای اساسی انتخاب و سازمان‌دهی محتوای سطوح بعدی برنامه‌ریزی را نیز مشخص می‌سازند.

۳/۳/۱- درونی‌سازی

انتخاب و سازمان‌دهی محتوای آموزشی و پرورشی برنامه درسی ملی و برنامه‌های درسی هر یک از حوزه‌های یادگیری باید فرصت کسب تجربیات جدیدی که موقعیت‌متری را نسبت به موقعیت قبلی بهبود و توسعه می‌دهد فراهم سازد. تجربیات تدارک دیده شده باید در عرصه علم، عمل و اخلاق به صورت یکپارچه و به هم پیوسته ارائه شود تا

زمینه کسب معرفت و در نتیجه شکل‌گیری دو صلاحیت مبنایی یعنی تفکر، تعقل و ایمان را فراهم کند.

۳/۳/۲- ارتباط چند وجهی و یادگیری یکپارچه

انتخاب و سازمان‌دهی محتوا باید به گونه‌ای باشد که متربیان را برای ارتباطات چهارگانه با خود، خدا، خلق و خلقت، حول محور ارتباط با خدا، و حتی الامکان در اشکال مختلف تفکر و تعقل، ایمان و باور، علم، کار و عمل و تلاش و اخلاق به صورت یکپارچه رشد دهد. لذا سازمان‌دهی محتوا در حوزه‌های یادگیری باید ضمن لحاظ قلمرو هر حوزه، امکان یکپارچگی یادگیری را فراهم سازد.

۳/۳/۳- اولویت صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک

صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک که در قالب عناصر پنج‌گانه اهداف کلی طبقه‌بندی می‌شوند، باید در سازمان‌دهی محتوای برنامه درسی هر یک از حوزه‌های یادگیری حضور و بروز داشته و چگونگی تحقق آن‌ها در مراحل گذر و دوره‌ها به وضوح مشخص شوند.

۳/۳/۴ - تنوع و تعدد منابع، روش‌ها و فرصت‌های یادگیری

از آن‌جا که ظرفیت وجودی متریبان با یکدیگر متفاوت بوده و هر یک در فرایند کسب و توسعه ظرفیت‌های وجودی به شیوه متفاوت (سبک‌های یادگیری و شناختی و...) عمل می‌کنند؛ لذا در انتخاب و سازماندهی محتوای برنامه‌های درسی و تربیتی، باید فرصت‌های متنوعی برای متریبان و دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت جهت به‌کارگیری راهبردهای آموزش و ارزش‌یابی، و منابع متعدد و متنوع یادگیری (مواد و رسانه‌های آموزشی، فضا و اشخاص) فراهم شود. این تنوع باید تفاوت‌های جنسیتی و اجتماعی را نیز لحاظ کند.

۳/۳/۵ - اهمیت

در انتخاب و سازماندهی محتوا باید ایده‌های کلیدی و فرایندهای اساسی هر حوزه را مورد توجه قرار داد. درجه اهمیت مفاهیم، اصول/تعمیم‌های اساسی، نظریه‌ها، فرایندها و مهارت‌ها و ارزش‌ها و نسبت و وزنی که به آن‌ها داده می‌شود باید به اندازه نقشی باشد که در رسیدن به اهداف کلی برنامه درسی برعهده دارند. در انتخاب و

سازماندهی ایده‌ها و فرایندهای هر حوزه فراهم آوردن فرصت‌هایی برای بازکشف و کشف علوم، و فن‌آوری برای متریبان ضروری می‌باشد.

۳/۳/۶ - اعتبار

از آن‌جا که دستاوردهای دانش بشری به سرعت تحول پیدا کرده و حوزه‌های جدیدی از دانش شکل می‌گیرد، محتوا باید در سایه مبانی و استفاده از منابع معتبر، متریبان را در کسب دانش اصیل و به‌روز رسانی دانش خود کمک کند. از این‌رو، ضروری است اعتبار محتوا در هنگام انتخاب و فواصل زمانی معین مورد واریسی قرار بگیرد.

۳/۳/۷ - علاقه

محتوای برنامه درسی باید به علایق متریبان توجه داشته باشد به گونه‌ای که منجر به خلق و توسعه علایق جدید و مطلوب در آن‌ها شود. در ضمن باید با شناسایی ظرفیت‌های وجودی متریبان زمینه تصمیم‌گیری برای حال و آینده فراهم شود.

۳/۳/۸ - سودمندی

تعیین سودمندی محتوا به نگاه فلسفی و ترجیحات برنامه بستگی دارد. لذا سودمندی محتوا باید با لحاظ نیازهای آنی، آتی، حیاتی و متعالی تربیتی و براساس مبانی و ارزش‌های برنامه مورد توجه تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد.

۳/۳/۹ - قابلیت یادگیری

انتخاب و سازماندهی محتوا باید به گونه‌ای انجام شود که یادگیری آن برای متریان با توانایی‌های ذهنی، سبک‌های شناختی و یادگیری متفاوت امکان‌پذیر باشد.

۳/۳/۱۰ - آستانه ارتقاء قابلیت اجرا

در انتخاب و سازماندهی محتوا باید به زمان رسمی آموزش و تربیت، منابع، ظرفیت‌های حرفه‌ای کارکنان، قوانین و مقررات در حد آستانه ارتقاء آن‌ها توجه داشت.

۳/۳/۱۱ - در هم تنیدگی

محتوای برنامه‌های درسی و تربیتی از سه بخش اساسی در هم تنیده زیر تشکیل می‌شود:

۱. یادگیری‌های مشترک؛

۲. مفاهیم، اصطلاحات، حقایق، نظریات، مهارت‌ها، روش‌ها

و فرایندهای خاص یک حوزه یادگیری و موضوع درسی؛
۳. مفاهیم، اصطلاحات، حقایق، نظریات، مهارت‌ها، روش‌ها و فرایندهای بین‌رشته‌ای که در دو یا چند حوزه یادگیری و موضوع درسی قابل طرح‌اند، از این‌رو، حوزه‌های یادگیری علاوه بر پوشش‌دهی به یادگیری‌های مشترک و خاص در کارکرد اولیه خود، از طریق ارتباط افقی با برخی از حوزه‌ها به عنوان کارکرد ثانویه به تقویت، تعمیق و یکپارچگی یادگیری کمک می‌کنند.

۳/۳/۱۲ - اصل توالی

توالی در سازماندهی محتوای برنامه درسی به معنای ارائه تجربیات یادگیری معین در یک نظم زمانی خاص است. انتخاب شیوه توالی محتوا به مبانی برنامه بستگی دارد. با توجه به این‌که در برنامه درسی ملی وظایف رشد و مسئولیت متریان در امر تربیت مورد تأکید می‌باشد. توالی محتوا در سطح بعدی برنامه‌ریزی بر اساس صلاحیت متریان در انجام وظایفشان در مراحل مختلف رشد تنظیم خواهد شد و نه بر اساس ساختار موضوعات درسی.

۳/۴- صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک

صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک، آن دسته از یادگیری‌هایی‌اند که همه خروجی‌های آموزش و پرورش بتوانند به گونه‌ای به آن‌ها دست یابند؛ لذا در همه حوزه‌های یادگیری حضور دارند و بین آن‌ها پیوند برقرار کرده و در همه عناصر برنامه نمود و بروز پیدا می‌کنند. این صلاحیت‌ها و یادگیری‌ها براساس عناصر پنج‌گانه الگوی هدف‌گذاری به شرح زیر می‌باشند:

عناصر	صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک
تفکر و تعقل	تخیل، حل مسئله، تفکر انتقادی، ابداع و خلق، تفکر سیستمی، پرسش‌گری، کاوش‌گری، هدایت مشاهدات، تحلیل، قضاوت براساس شواهد، تصمیم‌گیری، قضاوت براساس نظام معیار (تعقل)، تأمل در خود، خودارزش‌یابی
ایمان و باور	نگرش توحیدی، کرامت و قدرت اراده و انتخاب انسان، ارزشمندی تفکر و تعقل، ارزشمندی مخلوقات، هدفمندی خلقت، ارزشمندی علم و علم‌جویی، ارزشمندی نهاد خانواده، وطن‌دوستی
علم	کشف جهان به عنوان فعل خداوند، خودآگاهی، فرهنگ و هویت
کار و عمل و مجاهدت	یادگیری مستمر، خود‌مدیریتی، مشارکت، همیاری، مهارت کار با دیگران، مهارت‌های ارتباطی، مهارت رهبری، مطالعه و پژوهش، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، تولید محصول
اخلاق و آداب	حفظ و پالایش انگیزه‌ها(نیت)، خودپایی و خودپایایی، اعتماد به نفس، مسئولیت‌پذیری، انعطاف، اخلاق حرفه‌ای، پشتکار، نظم و قانون‌مداری، صدق، صبر، عدالت‌خواهی و حق‌طلبی، حسن خلق، احسان و رافت

۳/۵- حوزه‌های یادگیری و توزیع زمان

۳/۵/۱- حوزه‌های یادگیری بستر اصلی برای تسهیل فرایند تعلیم و تربیت، جهت دستیابی به اهداف برنامه درسی ملی می‌باشند. هر یک از حوزه‌های یادگیری گستره و محدوده دانش، مهارت‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌های مرتبط با یادگیری متربیان پیش دبستان تا پایان دوره متوسطه را توصیف می‌کنند. این حوزه‌ها حدود محتوایی و روش‌ها و فرایندها، و عناصر کلیدی یادگیری را روشن می‌سازند.

۳/۵/۲- حوزه‌های یادگیری شامل یادگیری‌های ضروری بوده و در یازده حوزه پیش‌بینی شده‌اند. این حوزه‌ها با یکدیگر ارتباط داشته و عناوین موضوعات درسی در دوره‌ها و سطوح لزوماً معادل عناوین حوزه‌ها نخواهد بود.

۳/۵/۳- ملاحظات و مفروضات اولیه در استنباط و تعیین حوزه‌های یادگیری، ارتباط با عناصر و عرصه‌های الگوی هدف‌گذاری و اهداف کلی برنامه درسی ملی؛ هم‌خوانی با اسناد فرادستی؛ هماهنگی با اصول انتخاب و سازماندهی محتوا به خصوص اصل اولویت یادگیری‌های مشترک،

اصل سودمندی (توجه به نیازها) و اصل آستانه ارتقاء قابلیت اجرایی برنامه؛ و تأثیرپذیری از ساختار دانش، تجارب بین‌المللی و توافق کارشناسی بوده است.

۳/۵/۴- عناوین حوزه‌های یادگیری عبارت‌اند از:

- تفکر و حکمت،
- قرآن و معارف اسلامی،
- زبان و ادبیات فارسی،
- فرهنگ و هنر،
- کار و فن‌آوری،
- سلامت و تربیت بدنی،
- علوم انسانی و مطالعات اجتماعی،
- ریاضیات،
- علوم تجربی،
- زبان‌های خارجی،
- آداب و مهارت‌های زندگی.

۳/۵/۵- زمان حوزه‌های یادگیری در دوره‌های تحصیلی

توزیع زمان به شرح جداول ذیل می‌باشد:

۳/۵/۵/۱- میانگین سالانه توزیع زمان رسمی آموزش و تربیت در پایه‌های مرحله اول دوره ابتدایی

زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)						زمان در وضع موجود (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)	زمان حوزه‌های یادگیری
زمان کل (ساعت)	۱۰٪ زمان کل در اختیار استان / منطقه / مدرسه	زمان غیر کلاسی	زمان کلاسی	جمع زمان			
				درصد	ساعت		
مربوط به هر یک از پایه‌های مرحله اول دوره ابتدایی	۷۵	۷	۲۰	۴٪	۲۷	----	تفکر و حکمت
		۸	۶۰	۱۰٪	۶۸	۷۵	قرآن و معارف اسلامی
		۱۵	۲۲۸	۳۶٪	۲۴۳	۲۳۱	زبان و ادبیات فارسی
		۱۲	۴۲	۸٪	۵۴	۵۲	فرهنگ و هنر
		۶۶	۱۵	۱۲٪	۸۱	۵۲	سلامت و تربیت بدنی
		۹	۱۸	۴٪	۲۷	----	کار و فن آوری
		---	---	*---	---	---	علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
		۶	۱۰۲	۱۶٪	۱۰۸	۱۲۲	ریاضیات
		۸	۳۲	۶٪	۴۰	۷۸	علوم تجربی
		۱۴	۱۳	۴٪	۲۷	---	آداب و مهارت‌های زندگی

*در مرحله اول دوره ابتدایی سازماندهی محتوای حوزه یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی به صورت تلفیقی و در قالب یادگیری‌های مشترک دنبال خواهد شد و از مرحله دوم دوره ابتدایی این حوزه به صورت مستقل ارائه می‌گردد.

۷۵۰	۷۵	۱۴۵	۵۳۰	۱۰۰٪	۶۷۵	۶۱۰	جمع
-----	----	-----	-----	------	-----	-----	-----

۳/۵/۵/۲ - میانگین سالانه توزیع زمان رسمی آموزش و تربیت در پایه‌های مرحله دوم دوره ابتدایی

زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)						زمان در وضع موجود (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)	زمان حوزه‌های یادگیری
زمان کل (ساعت)	۱۰٪ زمان کل در اختیار استان / منطقه / مدرسه	زمان غیر کلاسی	زمان کلاسی	جمع زمان			
				درصد	ساعت		
مربوط به هر یک از پایه‌های مرحله دوم دوره ابتدایی	۸۵	۶	۲۴	۴٪	۳۰	----	تفکر و حکمت
		۱۰	۹۶	۱۴٪	۱۰۶	۱۱۲	قرآن و معارف اسلامی
		۱۲	۱۸۶	۲۶٪	۱۹۸	۱۹۶	زبان و ادبیات فارسی
		۱۲	۴۸	۸٪	۶۰	۵۶	فرهنگ و هنر
		۷۲	۲۰	۱۲٪	۹۲	۵۶	سلامت و تربیت بدنی
		۱۰	۲۰	۴٪	۳۰	----	کار و فن آوری
		۱۰	۵۵	۸٪	۶۵	۸۴	علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
		۴	۸۸	۱۲٪	۹۲	۱۱۲	ریاضیات
		۸	۵۴	۸٪	۶۲	۸۴	علوم تجربی
		۱۰	۲۰	۴٪	۳۰	---	آداب و مهارت‌های زندگی
۸۵۰	۸۵	۱۵۴	۶۱۱	۱۰۰٪	۷۶۵	۷۰۰	جمع

۳/۵/۵/۳ - میانگین سالانه توزیع زمان رسمی آموزش و تربیت در پایه‌های مرحله اول دوره متوسطه (راهنمایی)

زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)						زمان در وضع موجود (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)	زمان	حوزه‌های یادگیری
زمان کل (ساعت)	۱۰٪ زمان کل در اختیار استان / منطقه / مدرسه	زمان غیر کلاسی	زمان کلاسی	جمع زمان				
				درصد	ساعت			
مربوط به هر یک از پایه‌های مرحله اول دوره متوسطه (راهنمایی)	۱۱۰	۴	۲۶	۳٪	۳۰	----	تفکر و حکمت	
		۸	۱۵۰	۱۶٪	۱۵۸	۱۶۸	قرآن و معارف اسلامی	
		۸	۱۴۰	۱۵٪	۱۴۸	۱۴۰	زبان و ادبیات فارسی	
		۶	۵۲	۶٪	۵۸	۳۷	فرهنگ و هنر	
		۷۴	۱۵	۹٪	۸۹	۵۶	سلامت و تربیت بدنی	
		۱۰	۵۰	۶٪	۶۰	۸۴	کار و فن آوری	
		۱۲	۷۸	۹٪	۹۰	۸۴	علوم انسانی و مطالعات اجتماعی	
		۴	۱۱۴	۱۲٪	۱۱۸	۱۲۲	ریاضیات	
		۱۰	۸۰	۹٪	۹۰	۱۱۲	علوم تجربی	
		۴	۱۱۵	۱۲٪	۱۱۹	۹۳	زبان‌های خارجی	
		۱۴	۱۶	۳٪	۳۰	۳۷	آداب و مهارت‌های زندگی	
۱۱۰۰	۱۱۰	۱۵۴	۸۳۶	۱۰۰٪	۹۹۰	۹۳۳	جمع	

۳/۵/۵/۴ - میانگین سالانه توزیع زمان رسمی آموزش و تربیت در پایه‌های مرحله دوم دوره متوسطه «نظری»

زمان کل (ساعت) - ۶۰ دقیقه‌ای	۱۰٪ زمان کل در اختیار استان / منطقه / مدرسه	علوم و معارف اسلامی				علوم ریاضی				علوم تجربی				ادبیات و علوم انسانی				زمان کل در وضع موجود (ساعت)	زمان	حوزه‌های یادگیری			
		زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		جمع زمان		زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		جمع زمان		زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		جمع زمان		زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		جمع زمان							
		زمان کلاسی	زمان غیر کلاسی	ساعت	درصد	زمان کلاسی	زمان غیر کلاسی	ساعت	درصد	زمان کلاسی	زمان غیر کلاسی	ساعت	درصد	زمان کلاسی	زمان غیر کلاسی	ساعت	درصد						
																					زمان کل در وضع موجود (ساعت)		
		۶	۵۴	۵/۳	۶۰	۵۱	۴	۳۲	۳/۲	۳۶	---	۳	۲۷	۲/۷	۳۰	---	۵	۶۰	۵/۷	۶۵	۴۵	تفکر و حکمت	
		۱۵	۳۲۴	۳۰/۱	۳۳۹	۳۳۹	۳	۱۵۶	۱۴/۱	۱۵۹	۱۵۹	۵	۱۴۵	۱۳/۳	۱۵۰	۱۵۹	۱۰	۱۹۱	۱۷/۹	۲۰۱	۲۰۱	قرآن و معارف اسلامی	
		۹	۱۵	۱۴/۱	۱۵۹	۱۵۹	۵	۱۱۵	۱۰/۷	۱۲۰	۱۲۰	۵	۱۰۵	۹/۸	۱۱۰	۱۲۰	۱۵	۲۰۰	۱۹/۱	۲۱۵	۲۰۱	زبان و ادبیات فارسی	
		۶	۲۵	۲/۸	۳۱	۲۱	۵	۲۷	۲/۸	۳۲	۲۱	۵	۲۵	۲/۷	۳۰	۲۱	۶	۲۵	۲/۸	۳۱	۲۱	فرهنگ و هنر	
		۶۰	۱۲	۶/۴	۷۲	۶۰	۶۰	۱۲	۶/۴	۷۲	۶۰	۶۰	۱۲	۶/۴	۷۲	۶۰	۶۰	۱۲	۶/۴	۷۲	۶۰	۶۰	سلامت و تربیت بدنی
		۲۰	۱۰	۲/۷	۳۰	---	۲۷	۱۸	۴	۴۵	۲۱	۲۰	۱۰	۲/۷	۳۰	---	۲۰	۱۰	۲/۷	۳۰	---	---	کار و فن آوری
		۱۲	۱۵۰	۱۴/۶	۱۶۲	۲۱۰	۴	۷۷	۷/۲	۸۱	۸۱	۶	۶۵	۶/۳	۷۱	۸۱	۱۳	۲۵۰	۲۳/۴	۲۶۳	۲۶۱	علوم انسانی و مطالعات اجتماعی	
		۵	۷۶	۷/۲	۸۱	۸۱	۱۰	۲۰۹	۱۹/۵	۲۱۹	۲۱۹	۱۰	۱۴۶	۱۳/۸	۱۵۶	۱۵۰	۴	۷۷	۷/۲	۸۱	۸۱	ریاضیات	
		۵	۷۶	۷/۲	۸۱	۸۱	۲۰	۲۲۹	۲۲/۱	۲۴۹	۲۴۹	۲۴	۳۴۰	۳۲/۴	۳۶۴	۳۳۹	۵	۵۰	۴/۹	۵۵	۷۸	علوم تجربی	
		۵	۷۵	۷/۱	۸۰	۶۹	۵	۷۵	۷/۱	۸۰	۶۹	۵	۷۵	۷/۱	۸۰	۶۹	۵	۷۵	۷/۱	۸۰	۶۹	۶۹	زبان خارجی
		۱۰	۲۲	۲/۷	۳۰	۳۹	۱۰	۲۲	۲/۸	۳۲	۳۹	۱۰	۲۲	۲/۸	۳۲	۶۰	۱۰	۲۲	۲/۸	۳۲	۳۹	۳۹	آداب و مهارت‌های زندگی

مربوط به هر یک از رشته‌های تحصیلی

۱۲۵

۱۲۵۰	۱۲۵	۱۵۳	۹۷۲	۱۰۰	۱۱۲۵	۱۱۱۰	۱۵۳	۹۷۲	۱۰۰	۱۱۲۵	۱۰۳۸	۱۵۳	۹۷۲	۱۰۰	۱۱۲۵	۱۰۵۹	۱۵۳	۹۷۲	۱۰۰	۱۱۲۵	۱۰۵۶	جمع
------	-----	-----	-----	-----	------	------	-----	-----	-----	------	------	-----	-----	-----	------	------	-----	-----	-----	------	------	-----

**۳/۵/۵/۵ - میانگین سالانه توزیع زمان رسمی آموزش و تربیت در پایه‌های مرحله دوم دوره متوسطه «مهارتی»
" فنی و حرفه‌ای و کاردانشی "**

گرایش تحصیلی	کشاورزی				خدمات				صنعت				زمان	حوزه‌های یادگیری		
	زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		زمان کل در وضع موجود* (ساعت)	زمان غیر کلاسی	زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		زمان کل در وضع موجود* (ساعت)	زمان غیر کلاسی	زمان حداقلی در وضع جدید (ساعت ۶۰ دقیقه‌ای)		زمان کل در وضع موجود* (ساعت)	زمان غیر کلاسی				
	جمع زمان				جمع زمان				جمع زمان							
	ساعت	درصد			ساعت	درصد			ساعت	درصد						
مربوط به هر یکی از شاخه‌های تحصیلی	۶	۲۴	۲/۴	۳۰	---	۶	۲۴	۲/۴	۳۰	---	۶	۲۴	۲/۴	۳۰	---	تفکر و حکمت
	۱۱	۱۴۰	۱۲	۱۵۱	۱۵۰	۱۱	۱۴۰	۱۲	۱۵۱	۱۵۰	۱۱	۱۴۰	۱۲	۱۵۱	۱۵۰	قرآن و معارف اسلامی
	۴	۸۷	۷/۲	۹۱	۸۵	۴	۸۷	۷/۲	۹۱	۸۵	۴	۸۷	۷/۲	۹۱	۸۵	زبان و ادبیات فارسی
	۸	۲۲	۲/۴	۳۰	---	۸	۲۲	۲/۴	۳۰	۳۸۴	۸	۲۲	۲/۴	۳۰	---	فرهنگ و هنر
	۵۹	۱۲	۵/۶	۷۱	۸۵	۵۹	۱۲	۵/۶	۷۱	۸۵	۵۹	۱۲	۵/۶	۷۱	۸۵	سلامت و تربیت بدنی
	۱۰۰	۵۹۶	۵۵/۲	۶۹۶	۶۳۰	۱۰۰	۵۹۶	۵۵/۲	۶۹۶	۲۴۵	۱۰۰	۵۹۶	۵۵/۲	۶۹۶	۵۷۶	کار و فن آوری
	۶	۲۴	۲/۴	۳۰	۱۰۷	۶	۲۴	۲/۴	۳۰	۱۵۰	۶	۲۴	۲/۴	۳۰	۱۰۷	علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
	۲	۵۸	۴/۸	۶۰	۸۵	۲	۵۸	۴/۸	۶۰	۸۵	۲	۵۸	۴/۸	۶۰	۱۰۷	ریاضیات
	۴	۲۶	۲/۴	۳۰	۶۴	۴	۲۶	۲/۴	۳۰	۶۴	۴	۲۶	۲/۴	۳۰	۸۵	علوم تجربی
	۲	۶۹	۵/۶	۷۱	۵۳	۲	۶۹	۵/۶	۷۱	۵۳	۲	۶۹	۵/۶	۷۱	۵۳	زبان خارجی
	---	---	---	---	۶۴	---	---	---	---	۶۴	---	---	---	---	۶۴	---

۱۴۰۰	۱۴۰	۲۰۲	۱۰۵۸	۱۰۰	۱۲۶۰	۱۳۲۳	۲۰۲	۱۰۵۸	۱۰۰	۱۲۶۰	۱۳۶۵	۲۰۲	۱۰۵۸	۱۰۰	۱۲۶۰	۱۳۱۲	جمع
------	-----	-----	------	-----	------	------	-----	------	-----	------	------	-----	------	-----	------	------	-----

* مبنای محاسبه زمان وضع موجود ساعات هفتگی رشته‌های نقشه کشی عمومی (از شاخه صنعت)، گرافیک (از شاخه خدمات) و امور دامی (از شاخه کشاورزی) مصوب شورای عالی آموزش و پرورش می‌باشد.

حکمت به دنبال ایجاد زمینه‌هایی برای تبیین فرایند تفکر و تعقل و چگونگی دستیابی به آن در انواع و اشکال مختلف (تفکر خلاق، نقاد، منطقی، و تفکر همراه با مراقبه و عقل نظری و عملی) است.

ضرورت و کارکرد حوزه: حیات انسان، یک حیات فکری است. تفکر، استعدادی الهی است که در اثر تربیت به فعلیت می‌رسد و انسان می‌تواند در پرتو تقوای الهی، با متعادل کردن قوای درونی خویش، از آن در مسیر فطرت توحیدی بهره‌برداری کند. لذا فرایند تربیت باید به گونه‌ای باشد که طی آن قوه تفکر و تعقل پرورش یابد. تأکید بر تفکر و تعقل از دو جهت اهمیت پیدا می‌کند: ۱- تقویت این توانایی، باورها، دانش و عملکرد انسان را تحت تأثیر قرار داده و زمینه تعالی او را فراهم می‌سازد؛ ۲- به یکپارچه‌سازی برنامه‌های درسی مجزا کمک کند. از آنجا که امروزه متریان با گسترش فزاینده نوآوری‌های مختلف از جمله فناوری اطلاعات روبه‌رو هستند و این مسئله آن‌ها را در معرض انتخاب‌های مختلف قرار می‌دهد؛ لذا باید این توانایی را پیدا

۳/۶- بیانیه‌های حوزه‌های یادگیری

بیانیه‌های حوزه‌های یادگیری تعریف حوزه، ضرورت و کارکرد، قلمرو و ابعاد حوزه، جهت‌گیری کلی سازماندهی محتوا و آموزش حوزه، و نسبت آن با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری را بیان می‌دارد.

۳/۶/۱- حوزه یادگیری تفکر و حکمت

تفکر، یکی از راه‌های شناخت از طریق عمل ذهن بر روی اطلاعات دریافت شده و اندوخته‌های قبلی برای تبدیل مجهول به معلوم و دستیابی به نتیجه است. تعقل به معنای قدرت تجزیه و تحلیل و ربط دادن قضایا و سنجش و ارزیابی یافته‌ها بر اساس نظام معیار است که از طرق معتبر به دست آمده است. ترکیب این دو در عرصه نظر و عمل، حکمت است. حکمت و بصیرت زمانی به وقوع می‌پیوندد که فرد در فرایند صحیح تفکر با هدایت و رهبری عقل سلیم و نقل صحیح قرار گیرد. حوزه یادگیری تفکر و

کنند که بر اساس نظام معیار، دست به انتخاب آگاهانه، آزادانه و مسئولانه بزنند.

تفکر، قوه ممتاز انسان است که آگاهی عقلانی و حکمت را پرورش داده و به متریان کمک می کند تا: ۱- توانایی استدلال خود را بهبود بخشند؛ ۲- خلاقیت خود را پرورش دهند؛ ۳- به صورت فردی و میان فردی رشد کنند؛ ۴- درک و عمل اخلاقی خود را بهبود بخشند؛ ۵- از تجارب خود معنا و مفهوم استخراج کنند و به درک عمیق از پدیده‌های جهان خلقت و نگرش توحیدی نایل آیند و از این طریق امکان مشارکت مؤثر و سازنده افراد در پیشرفت و تعالی جامعه، آگاهی نسبت به حقوق و مسئولیت‌های خود و سایر افراد و شرکت در فرایند مردم‌سالاری دینی فراهم می‌شود.

قلمرو حوزه: تفکر و تعقل در یک وجه از چهار نوع تفکر فلسفی، تفکر انتقادی، تفکر خلاق و تفکر همراه با مراقبه، و در وجه دیگر از دو نوع عقل نظری و عملی برخوردار است که در طول دوران تحصیل، قابل پیگیری است و می‌تواند زمینه پژوهش‌هایی که منجر به درک، تدبیر، تأمل، تفقه، و بصیرت می‌شوند را فراهم کند و در نهایت، سبب می‌شود تا فرد رفتار

حکیمانه و خردورزانه‌ای از خود بروز دهد و بدین ترتیب محتوای حوزه‌های یادگیری در دوره‌های تحصیلی مختلف را نیز متأثر می‌سازد.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوینی از قبیل مطالعه و کتاب‌خوانی، نقد رسانه‌ها، فلسفه برای کودکان، فلسفه، منطق، فلسفه‌های مضاف (فلسفه علم، فلسفه دین، فلسفه فناوری و...)، روش تحقیق، تفکر سیستمی، خلاقیت و ... بر حسب دروه تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: دو رویکرد اصلی و اساسی آموزش در این حوزه عبارت‌اند از رویکرد تلفیقی و رویکرد فلسفی. منظور از رویکرد تلفیقی در هم تنیدن انواع حالت‌های ذهنی و فلسفی، مهارت‌های شناختی و محتوای موضوعات درسی و روش‌شناسی آن‌ها در یک اجتماع پژوهش کلاس درس است. برای تبدیل کلاس درس به یک اجتماع پژوهشی که هم دارای کنش و واکنش شناختی و هم

عاطفی باشد، باید مهارت‌های تفکر را که از محتوای موضوعات درسی خاص اخذ می‌شود در نظر گرفت و آن‌ها را با اعمال ذهنی خاص و نگرش‌ها و رفتارهای عاطفی مرتبط ساخت.

رویکرد فلسفی نیز اشاره به روش فلسفیدن و نیز پرورش قوه استدلال دارد که هم‌زیر بنای برنامه‌های درسی است و هم مانند چتری کلیه فعالیت‌های این حوزه را شامل می‌شود. رویکرد آموزشی این حوزه در سطوح اول، دوم، و سوم عمده‌تأ رویکرد تلفیقی و در سطح چهارم متناسب با رشته و گرایش تحصیلی رویکرد فلسفی خواهد بود. تأکید سازماندهی محتوا در این حوزه به صورت مستقل خواهد بود.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: تفکر و تعقل از طریق ایجاد چالش در فرایند آموزش، تفکر اصولی و تعامل ساختاری به رشد فردی (تأمل در خود، انعطاف، ارزیابی ایده‌ها و اعمال خود)، کسب مهارت‌های اجتماعی (همدلی، مشارکت، توافق، مخالفت، مذاکره و گفت‌وگو) و مشارکت در پژوهش‌هایی که بستر دستیابی به درک، تدبر، تأمل، تفقه و بصیرت است کمک می‌کند.

در عین حال، تفکر و تعقل به عنوان یک زبان کلی، رویکردی

تربیتی است که بر خواندن، نوشتن، سخن گفتن و گوش دادن تأکید دارد؛ یعنی در جست‌وجوی مهارت‌های بنیادی خواندن، نوشتن، سخن گفتن و گوش دادن و در جست‌وجوی راهی برای رسوخ در این مهارت‌های پایه از طریق تقویت قدرت استدلال و داوری است. وقتی این کار انجام شد، متریان خود به خود می‌توانند مهارت‌های تفکر را در موضوعات درسی و غیر آن به کار گیرند.

۳/۶/۲- حوزه یادگیری قرآن و معارف اسلامی

دین اسلام، راه هدایت انسان‌ها به سوی کمال و رستگاری است که از جانب خدای متعال بر پیامبر اکرم ﷺ نازل شده و شامل اعتقادات، اخلاق، احکام و کلیه نظاماتی است که انسان‌ها برای رسیدن به مقصد متعالی خود بدان نیاز دارند. منابع اخذ معارف اسلامی، قرآن کریم، سنت و سیره پیامبر گرامی اسلام و جانشینان معصوم آن بزرگوار- صلوات الله علیهم- و عقل است. آموزش‌های مترتب بر این حوزه در برنامه درسی ملی شامل سه حوزه محتوایی قرآن کریم، معارف اسلامی، و عربی می‌شود.

ضرورت و کارکرد حوزه: مهم‌ترین هدف تشکیل نظام اسلامی به طور اعم و نظام آموزشی به طور اخص، تربیت دینی- به

معنای عمیق و گسترده آن- است. دین مقدس اسلام برنامه جامع تربیتی انسان برای عبودیت و تقرب الی الله است. تعمیق معرفت و ایمان متریان به اعتقادات، اخلاق و احکام الهی که همان معرفت و ایمان به دین اسلام است، مهم ترین رسالت تعلیم و تربیت در نظام اسلامی است. حوزه یادگیری قرآن و معارف اسلامی بستری برای تقویت اندیشه، ایمان و عمل دینی و برنامه ریزی برای دستیابی به معرفت نسبت به برنامه جامع تربیتی انسان است تا به متریان، میزانی از آگاهی درباره اسلام را بدهد که بتوانند بر اساس آن زندگی فردی و اجتماعی خود را بر محور بندگی خدا سامان بدهد. فرد را توانمند سازد که به گونه ای فعال، جامعه را به سوی آرمان های اسلامی سوق دهد و در برابر آسیب های اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی و سیاسی / اجتماعی، ایستادگی و مقاومت کند و به او این توانایی را بدهد که در آینده در تربیت فرزندان خود موفق و در تعالی جامعه مشارکت مؤثر داشته باشد. قرآن کریم، به عنوان منبع وحی الهی و منبع اصلی اعتقادات، اخلاق و احکام است. توانایی خواندن همراه با درک معنا، تدبر در قرآن و انس با آن، سبب ورود هر فرد مسلمان به دریای معارف اسلامی است. از این رو، از صدر اسلام تا کنون در

جامعه اسلامی، تعلیم کتاب الهی از جایگاه منحصر به فردی برخوردار بوده است. به تبع آن، یادگیری زبان عربی به عنوان زبان قرآن از اهمیت خاصی برخوردار است. آموزش این زبان سبب می شود که فرد بتواند به طور مستقیم با کتاب الهی خود ارتباط برقرار کند، آن را بفهمد و از رهنمودهای آن بهره ببرد. همچنین آموزش این زبان سبب می شود که متریان بتوانند از معارف اهل بیت علیهم السلام و فرهنگ غنی اسلام استفاده کنند.

قلمرو حوزه: حوزه یادگیری قرآن و معارف اسلامی بخشی از رسالت یاد شده را در مجموعه برنامه های درسی بر عهده دارد و شامل سه حوزه محتوایی آموزش قرآن کریم، معارف اسلامی و آموزش عربی است. حدّ یادگیری در این دروس به شرح زیر است:

۱. آموزش قرآن کریم:

محدوده این آموزش، مهارت های لازم برای دستیابی به سواد قرآنی و بهره مندی مستمر و دائمی از کتاب خدا و شامل توانایی های ذیل است:

الف. توانایی خواندن صحیح و روان قرآن کریم؛

ب. توانایی درک معنای عبارات ساده و پر کاربرد قرآن کریم؛
ج. توانایی نسبی در تدبر در آیات قرآن کریم، به منظور درک ساده و اولیه دقایق و ظرائف مفاهیم آیات، بدون آموزش تخصصی علوم قرآنی؛
د. انس مستمر و دائمی با قرآن کریم، به نحوی که متریبان، اهل خواندن و تفکر در قرآن باشد و این امر را لازمه تربیت دینی و اعتلای هویت الهی خویش بداند.

۲. معارف اسلامی:

محدوده این آموزش، آن است که متریبان دین را به عنوان راهنمای عمل و برنامه زندگی بشناسند و براساس آن، برنامه ریزی و عمل نمایند. این معارف شامل سه بخش زیر است:
الف. اعتقادات، در حد شناخت عقلانی اصلی ترین موضوعات اعتقادی شامل توحید، معاد، نبوت و امامت، ولایت فقیه، نظام خلقت و مسائل مبتلا به مربوط به آنها، بدون طرح جزئیات تخصصی هر موضوع؛
ب. اخلاق، در حد شناخت مسائل و موضوعات اصلی اخلاقی و التزام به آن که در تکوین شخصیت انسان نقش محوری دارند

با توجه به مسئله‌ها و چالش‌های اخلاقی روز؛
ج. احکام، در حدی که هر فرد مکلف به طور معمول در زندگی فردی و اجتماعی خود بدان نیاز دارد و در صورت عدم اطلاع قبلی از آنها در انجام وظایف شرعی دچار مشکل می‌شود.
آموزش معارف اسلامی با بهره‌گرفتن از قرآن کریم و سیره معصومین بزرگوار انجام می‌شود، هم‌چنین دست‌یابی متریبان به آگاهی و نگرش جامع و کارآمد نسبت به مبانی و چارچوب‌های محوری اسلام ناب محمدی ﷺ و توانمندی برای مطالعه و پژوهش دینی برای ارتقاء سطح معرفت و ایمان دینی خود و آموزش شعائر و مراسم اسلامی که لازمه تعمیق معارف اسلامی و پایبندی به آنهاست، همواره مورد نظر خواهد بود.

۳. عربی:

آشنایی با زبان عربی به میزانی که دانش آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم و کلام معصومین کمک کند و در تقویت زبان فارسی او مؤثر باشد.

این سه حوزه محتوایی، ارتباط و ثقی با یکدیگر دارند و برنامه‌ریزی آن‌ها باید هماهنگ و مرتبط با هم صورت گیرد و از اهداف، محتوا و روش‌های مشترک و نیز مطالب تکمیل و تأیید کننده همدیگر استفاده مطلوب به عمل آید.

نتایج یادگیری متریان در حوزه قرآن و معارف اسلامی در پایان دوره های تحصیلی عبارت‌اند از:

- آمادگی برای دینداری و عمل به وظایف دینی مبتنی بر ایمان توأم با معرفت و شناخت؛
- احساس خرسندی و رضایت از هویت اسلامی خود و علاقه و تلاش برای حفظ آن؛
- تلاش برای رشد شعائر و فرهنگ دینی جامعه در شرایط مختلف اجتماعی؛
- احساس مسئولیت نسبت به نظام اسلامی و مشارکت در پیشرفت نظام و اقتدار و سربلندی آن در جهان.

این حوزه در دوره متوسطه دارای یک رشته با سطح نیمه تخصصی است که تحت عنوان علوم و معارف اسلامی مطرح می‌شود. کسانی که وارد این رشته می‌شوند، آماده ورود به دوره‌های عالی در حوزه علمیه و دانشگاه‌ها در این حوزه

می‌شوند یا نیازهای اولیه جامعه در این رشته را برآورده می‌سازند.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل اخلاق، آشنایی با عرفان اسلامی، نهج‌البلاغه، مطالعات تطبیقی ادیان، قرآن پژوهی، نقد فرقه‌های نوپدید و ... بر حسب دوره تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه:
فرایند اصلی در عمل اختیاری و آگاهانه انسان که باید در معارف اسلامی مورد نظر باشد فرایند شناخت فکورانه، ایمان آگاهانه و عمل ارادی است. عملی ارزشمند است که حاصل ایمان به دین باشد؛ ایمانی که مبتنی بر معرفت و شناخت و حاصل تفکر و تعقل فرد باشد. لذا در این حوزه، روش‌های استدلال منطقی، جدال احسن، مطالعه، موعظه و تذکر و تأمل با خویش جایگاه ویژه‌ای دارد و حاصل آن، ارتقا ایمان و عمل صالح است.

برخی اصول مورد تأکید در حوزه یادگیری قرآن و معارف اسلامی به شرح ذیل است:

۱. محور قرارگرفتن قرآن کریم، سنت، سیره و معارف معصومین علیهم‌السلام در ابعاد و سطوح مختلف برنامه‌ریزی؛
۲. ترسیم سیمای معقول و زیبای دین و ارائه تصویری همه‌جانبه از آن به طوری که ابعاد فردی و اجتماعی، مادی و معنوی و دنیوی و اخروی انسان را پاس‌خگو باشد و هیچ بخشی از حیات انسانی را فروگذار نکند؛
۳. تأکید بر گفتمان دینی حاکم بر انقلاب اسلامی که در اندیشه‌های امام خمینی معمار بزرگ نظام اسلامی و رهبر معظم انقلاب تبلور یافته است؛
۴. پرورش روحیه تفکر و تعقل در متریبان؛
۵. استفاده از زمینه‌های فطری و روحیه حقیقت‌طلبی متریبان همراه با توجه به نیازهای روز ایشان.

سازماندهی محتوای این حوزه در سطوح اول و دوم دوره ابتدایی حتی‌الامکان به صورت تلفیقی است. در دوره راهنمایی سه درس آموزش قرآن، عربی و تعلیم و تربیت دینی به صورت مجزا و هماهنگ و در دوره متوسطه، جز در رشته علوم و معارف

اسلامی، دروس قرآن و تعلیم و تربیت دینی به صورت تلفیقی و درس عربی به صورت مجزا ارائه می‌شود. رشته علوم و معارف اسلامی نیز درس‌های اختصاصی در حوزه معارف اسلامی دارد.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: ایمان مبتنی بر تفکر، اساس اعمال دینی است و هیچ عمل دینی بی حضور این دو معنا و مفهوم ندارد. تفکر، مطالعه و پژوهش اساس معرفت دینی را تشکیل می‌دهد. بسیاری از مهارت‌ها و ارزش‌های مشترک حوزه‌های یادگیری ذاتاً دینی‌اند. رعایت ارزش‌های اخلاقی، حاصل ایمان مبتنی بر تفکر است و ایمان مبتنی بر تفکر، کارکرد اصلی این حوزه به شمار می‌آید. مهارت‌های فناوری و محاسباتی ابزاری در خدمت یادگیری مطلوب و هم در خدمت تبلیغ و اشاعه معارف و ارزش‌های اسلامی است.

خودپایی، خودپالایی و خودسازی و کار و تلاش و مجاهدت در عرصه‌های ارتباط با خلق و خلقت در ذیل ارتباط با خداوند متعال و نگاه مسئولانه به این عرصه‌ها، حاصل ایمان و معرفت است که به تربیت متریبان فعال و خدمت‌گذار جامعه اسلامی منتهی می‌شود.

همه حوزه‌های یادگیری، در خدمت هدف غایی تربیت قرار دارند و معارف اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله به مثابه متغیر اصلی است که سایر حوزه‌ها نسبت خود را با آن تنظیم می‌کنند. آموزه‌های دینی مشوق و چراغ راهنمای متریان در کسب و ارتقا، ارزشمند دانستن و به کارگیری علم در حوزه‌های مختلف می‌باشند. تعلیم و تعلم در راستای درک عمیق‌تر نظام آفرینش و زمینه رشد و تعالی فرد و جامعه برای دستیابی به تمدن نوین اسلامی، خود عمل دینی و کاری مقدس شمرده می‌شود. جهت‌دهی به کار و فناوری متناسب با اهداف زندگی دینی و فرهنگ اسلامی در حوزه کار و فناوری مورد تأکید است. حوزه تفکر و حکمت در متن دین قرار دارد و لازمه دینداری است. مبانی، اصول، شیوه‌ها، اشارات، ملاحظات قرآن کریم، و سنت و سیره معصومین - علیهم‌السلام - مبنای تفکر و حکمت است. آداب و مهارت‌های زندگی جزئی از دین و از آن تفکیک ناپذیر؛ و مبانی، اصول و شیوه‌های آموزش آن متخذ از آموزه‌ها و توصیه‌های اسلامی‌اند. در حوزه سلامت و تربیت بدنی نیز در مورد صحت بدن، حفظ بهداشت تأکیدات زیادی در آموزه‌های دینی شده است. فرهنگ در تعامل با دین و دینداری شکل

می‌گیرد. هنر، زبان و ادبیات فارسی ملهم از حوزه معارف دینی نضج یافته و محمل آموزه‌های دینی بوده و هستند و نقش به‌سزایی در نشر دین دارند. زبان عربی وجه مشترک این حوزه و حوزه زبان و ادبیات فارسی می‌باشد؛ ارتباط مناسب این دو حوزه در زمینه آموزش معنای لغات، صرف و نحو، امور بلاغی و ...، می‌تواند به تعمیق یادگیری قرائت و درک قرآن کریم و زبان فارسی منجر شود. مبانی اسلامی در تدوین و ارائه نظریه‌ها، مبانی، اصول، روش‌ها، آثار و ویژگی‌های موضوعات حوزه یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی نقش به‌سزایی دارد.

۳/۶/۳- حوزه یادگیری زبان و ادبیات فارسی

این حوزه شامل دو بخش زبان و ادبیات است. زبان، فرایندی است که از درک و دریافت سخن آغاز می‌شود و به تولید کلام معنادار می‌انجامد. ادبیات، تولیدی مرکب و چند سطحی است که واج، واژه، معنا؛ و نحو، سطح و جنبه هنری را نیز شامل می‌شود. کارکرد هنری زبان در قالب ادبیات ظاهر می‌شود.

ضرورت و کارکرد حوزه: زبان و ادبیات فارسی، رمز هویت ملی و سبب پیوستگی و وحدت همه اقوام ایرانی و گنجینه گران ارجی است که گذشته را به حال و آینده پیوند می‌دهد. در این

حوزه، زبان‌آموزان با پیکره نظام‌مند و عناصر سازه‌ای زبان به گونه‌ای روشمند و علمی آشنا می‌شوند و توانایی خلق و نگارش و آفرینش در این حوزه را کسب می‌کنند.

بنیاد ارتباط انسان با دیگران بر زبان است. آموزش زبان بستر مناسبی را برای پرورش مهارت‌ها و ارزش‌های اخلاقی متریان در قالب‌های متنوع زبان و ادبیات به صورت شفاهی، دیداری و نوشتاری، برای مقاصد و مخاطبان گوناگون فراهم می‌کند و شامل یادگیری زبان، یادگیری از طریق زبان و یادگیری درباره زبان می‌باشد. بیش‌ترین فعالیت روزمره ما هنگام گفت‌وگو با دیگران و استفاده از رسانه‌ها توسط زبان شکل می‌گیرد. زبان دو کارکرد اصلی دارد: ۱- ابزاری برای ارتباط در مراودات اجتماعی، ۲- ابزاری برای ایجاد زیبایی هنری که همان ادبیات است. ما از زبان برای هدف‌های گوناگون استفاده می‌کنیم، از جمله برای برآوردن نیازهای روزمره، تأثیرگذاری بر افکار و رفتار دیگران، ایجاد تفاهم در روابط اجتماعی، انجام تحقیق و کسب اطلاعات، آشنایی با پیشینه فرهنگی، حفظ آداب و رسوم قومی- محلی، احساس تعلق و ایجاد هویت ملی، قدرت بیان عقاید شخصی، دریافت ایده‌ها و افکار، بیان تخیلات و

بدیعه‌گویی، و دادن اطلاعات در زمینه‌های گوناگون.

قلمرو حوزه: آموزش زبان و ادبیات فارسی بر چهار مهارت زبانی گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن از طریق رمزگشایی و رمزگذاری نمادهای آوایی (شنیداری) و خطی (دیداری) و مهارت‌های فرازبانی (تفکر، نقد و تحلیل) و چگونگی کاربرد آن‌ها و نیز ادبیات فارسی تأکید دارد. در این حوزه، متریان به فهم زبان، باورها، ارزش‌ها و نگرش‌ها، ساختار زبانی، جایگاه و گشتار زبان فارسی، و پیکره نظام‌مند و عناصر سازه‌ای و عوامل هنری و زیبایی در ادبیات کهن و معاصر دست می‌یابند.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل فن سخنوری، نقد کتاب، آشنایی با متون کهن فارسی (گلستان، دیوان حافظ، مثنوی، شاهنامه و ...) و ... بر حسب دروه تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: رویکرد آموزش زبان و ادبیات فارسی، رویکرد ارتباطی است و بر انتقال ارزش‌های فرهنگ اسلامی ایرانی تأکید دارد. زبان در بستر تجربیات ارتباطی طبیعی، بیش‌تر و بهتر آموخته می‌شود. لذا قانونمندی‌های زبانی شامل تلفظ کلمات، ساخت کلمات و ساخت دستوری، از طریق کسب تجربیات واقعی و وابسته به موقعیت‌های فرهنگی متریان صورت می‌گیرد. این امر خصوصاً در سال‌های اولیه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مجموعه تجربیات ارائه شده در قالب‌های گوناگون زبان و ادبیات فارسی، متریان را افرادی پایبند به ارزش‌های ملی و دینی و متخلق به آداب و اخلاق متعلق به این سرزمین می‌پرورد، و آنان را در حفظ فرهنگ و تمدن خویش توانمند می‌کند. در سازماندهی محتوا در سطح اول و دوم دوره ابتدایی عمدتاً کارکرد ارتباطی زبان مورد توجه قرار می‌گیرد و کارکرد هنری زبان صرفاً با هدف لذت بردن از زبان دنبال می‌شود. در سطوح بالاتر توجه به کارکرد هنری زبان با هدف انتقال ارزش‌های فرهنگی و رشد و تقویت توانمندی‌های هنری متریان و کسب هویت ملی صورت می‌گیرد.

ارتباط با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌ها: پرورش مهارت‌های زبانی زمینه درک مفاهیم در سایر متون و موضوعات درسی را فراهم کرده، به رشد مهارت‌های اجتماعی، شخصی، ذهنی، ارتباطی، فرهنگی، مطالعه و پژوهش و ارزش‌های اخلاقی کمک می‌کند. این حوزه یادگیری به لحاظ فرهنگی ارتباط بسیار تنگاتنگی با حوزه‌های یادگیری فرهنگ و هنر، علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، قرآن و معارف اسلامی، و آداب و مهارت‌های زندگی دارد و در دست‌یابی به برخی از اهداف این حوزه‌ها کمک می‌کند.

۳/۶/۴- حوزه یادگیری فرهنگ و هنر

فرهنگ مهم‌ترین و غنی‌ترین منبع دست‌یابی به هویت است و از طریق جهت‌دادن به شیوه زندگی امکان هویت‌یابی را به صورت فردی و جمعی فراهم می‌کند. فرهنگ شامل: باورها و ارزش‌ها، تاریخ گذشته، مفاخر ملی، آداب و سنت‌ها، قوانین، آثار باستانی، هنر و ادبیات گذشته و معاصر است. حوزه یادگیری فرهنگ و هنر ناظر به درک معنا و روابط میان پدیده‌ها (آیه بینی و آیه خوانی)، زیبایی‌شناسی و قدرشناسی نسبت به نشانه‌های جمال الهی و زیبایی‌ها در پیشینه فرهنگی جامعه (نمادها، آداب و

رسوم، ارزش‌ها، اسوه‌ها و اسطوره‌ها) و حفظ و تعالی آن است. **ضرورت و کارکرد حوزه:** کارآمدترین امکانات در امر تربیت با عنایت به اهمیت فرهنگ و هویت ملی و نقشی که این دو مقوله در استقلال، خودکفایی، عزت نفس و مقابله با از خودبیگانگی ایفا می‌کنند، موضوعاتی هستند که از فرهنگ اسلامی، ایرانی و انقلابی ما نشئت گرفته و در احراز هویت ملی اثرگذار باشند. هنر به عنوان تجلی باورهای جامعه از وجوه تمایز انسان با سایر موجودات است و می‌تواند به عنوان یکی از بارزهای هویت و به ویژه هویت فرهنگی و معنوی، موجب رشد و ارتقاء تمدن و فرهنگ جوامع باشد.

تربیت فرهنگی و هنری سبب شناخت پیشینه فرهنگی و توانایی‌های فردی و توسعه ظرفیت‌های وجودی و کسب بخشی از شایستگی‌های مورد نیاز برای زندگی می‌شود. دست‌یابی به کمال در اخلاقیات، ارزیابی فرهنگ بشری بر اساس نظام معیار، درگرو دست‌یابی متریبان به ابزار و رسانه‌هایی با توان بازنمایی دامنه و عمق ارزش‌هاست. استفاده از هنر و قالب‌های هنری مناسب‌ترین طریق بازنمایی تجربیات غنی از احساس و عواطف انسانی است. شناختی که در اثر آشنایی با هنرها و میراث

فرهنگی ایجاد می‌شود، زمینه‌ساز حفظ، احیا و اشاعه هنرهای ایرانی - اسلامی، هویت بخشی به فرد و جامعه و مقابله با تهاجم فرهنگی است. مهم‌ترین کارکرد این حوزه را می‌توان سواد فرهنگی و هویت بخشی، ایجاد شوق و نشاط، تأمین بهداشت روانی، درک و بیان احساسات و معانی و ابراز وجود به زبان هنرها، پرورش حواس، ذوق زیباشناسی، قدرت تخیل، پرورش هوش‌های چندگانه، خلاقیت، سواد هنری، قدرت تمرکز، تفکر، دقت، نظم ذهنی، استدلال و حل مسئله و ارزش‌یابی، قدرشناسی از زیبایی‌ها و میراث فرهنگی، توسعه مهارت‌های اجتماعی - ارتباطی و تمایل به برقراری ارتباط با دیگران و تبادل احساسات، عواطف و ارزش‌ها، علاقه به مشارکت و همیاری در فعالیت‌های گروهی، آمادگی برای ارائه و دریافت اطلاعات در اشکال مختلف عنوان کرد.

قلمرو حوزه: قلمرو حوزه فرهنگ و هنر شامل درک ایده‌های هنری، فرایندها و مهارت‌های هنری، ابزار هنری و میراث فرهنگی در دو عرصه عملی (تولید اثر بر پایه الفبا و قواعد ترکیب) و نظری (درک اثر بر پایه زیباشناسی، تاریخ فرهنگ و هنر، تجزیه و تحلیل و نقد آثار فرهنگی و هنری) است.

رمز‌گشایی و رمز‌گذاری پدیده‌ها در قالب‌های هنری شامل دو فرایند کشف معنا (درک و دریافت اثر) و خلق معنا (تولید اثر) است. دست‌یابی به سواد فرهنگی و میان‌فرهنگی برای درک ارتباط فرهنگ‌ها، اقوام و ملیت‌ها در سطح ملی و جهانی، و ارتباط خرده فرهنگ‌ها با فرهنگ غالب، تمایز فرهنگ مدرن و سنتی، بخشی از قلمرو محتوایی این حوزه یادگیری است.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوینی از قبیل میراث فرهنگی، زیبایی‌شناسی، نقاشی، کاردستی و صنایع دستی، نمایش، قصه‌گویی، سرودخوانی، نقد فیلم و ... بر حسب دوره تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه:
جهت‌گیری کلی این حوزه در سازماندهی محتوا و آموزش، "تربیت هنری" با تأکید بر دست‌یابی به بصیرت فرهنگی است. تربیت هنری زمینه درک زیبایی‌ها و نظم هستی که یکی از راه‌های شناخت خداوند و قدرشناسی نسبت زیبایی‌ها و خالق

آن‌هاست را فراهم می‌کند. سازماندهی فعالیت‌ها در قالب رویکرد تربیت هنری موجب درک زیبایی‌های طبیعت، محیط زندگی و آثار فرهنگی هنری، تقویت حواس، تخیل، تفکر، توان درک معانی آشکار و پنهان و غنا بخشیدن به ادراک حسی و عاطفی می‌شود. در فعالیت‌های هنری متریان باید برای اظهار و ابراز احساسات و افکار خود، آزادی عمل داشته و زمینه پاسخ‌گویی به نیازهای درونی آن‌ها فراهم شود.

سازماندهی محتوا در این حوزه تا پایان سطح سوم تربیت هنری، و در سطح چهارم موضوع محور (دیسپلین محور) است. هم‌چنین سازماندهی محتوا به صورت چند رشته‌ای و متناسب با نیازهای فردی و اجتماعی متریان انجام می‌شود. تربیت فرهنگی و هنری در سال‌های آغازین تحصیل به صورت آموزش غیرمستقیم انجام می‌گیرد و به تدریج متناسب با سطح تحصیلی و رشته‌های هنری از روش‌های آموزش مستقیم بهره‌گیری می‌شود. در فرایند فعالیت‌های یادگیری و تولید اثر هنری، با ایجاد شرایط تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت رویارویی با مسائل و مشکلات، درک صحیح رویدادها و پدیده‌ها با تکیه بر عواطف، امکان ابراز احساسات، افکار، ایده‌ها، دریافت‌های

شخصی؛ و پرورش قوه خیال (تخیل)، خلاقیت و هوش‌های چندگانه و وجه فردی متربی، از طریق به کارگیری حواس مختلف در قالب‌های متنوع هنری فراهم می‌شود.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: کلیه صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک برنامه، به ویژه مهارت‌های ارتباطی و ذهنی به طور مستقیم از طریق حوزه یادگیری فرهنگ و هنر و تجربیات تأثیرگذار احساسی ایجاد می‌شود. ادراک حسی و قوه تخیل متربیان در حین فعالیت‌های هنری فردی و گروهی پرورش می‌یابد و به تدریج عمق و غنا می‌یابد و دستیابی به رشد شناختی و ارزش‌های اخلاقی میسر می‌شود.

بصیرت فرهنگی و تربیت هنری، فرابرنامه درسی و روح حاکم بر کل نظام آموزشی است و استفاده از ظرفیت همه حوزه‌های یادگیری، خصوصاً علوم انسانی و مطالعات اجتماعی و زبان و ادبیات را طلب می‌نماید. هم‌چنین کارکردهای ثانویه این حوزه از طرق مختلف به تحقق اهداف سایر حوزه‌های یادگیری یاری می‌رساند.

۳/۶/۵- حوزه یادگیری سلامت و تربیت بدنی

حوزه سلامت و تربیت بدنی به دنبال برقراری سلامتی کامل جسمی، روانی، و ایجاد زمینه‌هایی در جهت شناساندن روش‌های درست فعالیت جسمانی، ارتقا توانایی‌های بدنی، تبیین روش‌های تفریحی سالم و ترویج بهداشت و اصول سالم زیستن و پیشگیری از ایجاد بیماری و اختلال و معلولیت‌های اندامی و توانمندسازی افراد در تسلط بر رفتار خود و حفظ سلامت است.

ضرورت و کارکرد حوزه: در آموزه‌های اسلامی، بدن انسان هدیه و امانتی الهی برای تکامل روح محسوب می‌شود. حفظ بدن از خطرهای آسیب‌ها و برقراری سلامت تکلیف دینی و الهی می‌باشد و در کلام معصومین علیهم‌السلام نیز بر این حقیقت تأکید شده است. سلامت و تربیت بدنی به عنوان عاملی اساسی و مؤثر در توسعه فردی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، اقتصادی است و ابزاری ضروری برای رشد و پرورش انسان‌هایی سالم و توانمند جهت دستیابی به ابعاد از حیات طیبه است.

کسب صلاحیت‌های اساسی این حوزه، متربیان را قادر می‌سازد تا ظرفیت‌های جسمی، روحی و روانی خود را بشناسند، به آن اعتماد کنند و در جهت پرورش آن کوشا باشند. این آموزه‌ها به متربیان کمک می‌کند که در قبال بهداشت و سلامتی خود

مسئولیت بپذیرند و به نقش خود در تضمین سلامتی جسمی و روانی و سلامتی و نشاط فردی و اجتماعی، به خصوص سلامت خانواده اعتقاد داشته باشند.

متریان در خلال فعالیت‌های بدنی یاد می‌گیرند چگونه در قالب گروه کار کنند، اعتماد به نفس خود را افزایش دهند، برای اوقات فراغت خود برنامه ریزی کنند، خطر کنند، در مسائل درگیر شوند و به کمک دیگران مسائل را حل کنند. سلامت و بهداشت موجب رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی، و معنوی و پیشگیری از ایجاد بیماری و ضایعات و معلولیت‌های جسمی، حسی، حرکتی، و موجب توانمندسازی فرد در تسلط بر رفتار و حفظ سلامت خود و پیشگیری از کردارهای پرخطر و بهبود زندگی متریان می‌شود.

قلمرو حوزه: بهداشت و سلامت، و تربیت بدنی و تفریحات سالم به عنوان موضوعات همبسته یک حوزه شناخته شده‌اند و اهداف مشترک بسیاری دارند. توجه به سطح کیفی زندگی و رشد و تکامل فرد، اصول صحیح تغذیه، رعایت آداب بهداشتی و کسب مهارت‌های ایمنی از مهم‌ترین اهداف این حوزه می‌باشد. قلمرو این حوزه یادگیری دو زیر حوزه اصلی سلامت و

بهداشت و تربیت بدنی و تفریحات سالم که شامل موارد زیر است:

- مهارت‌های حرکتی و آمادگی جسمانی،
- بازی‌ها و رشته‌های ورزشی،
- تفریحات سالم،
- اصول تغذیه سالم و متوازن،
- ایمنی و پیشگیری از آسیب‌های فردی و جمعی در ابعاد و شرایط مختلف،
- مهارت‌های زیستی و بهداشت فردی و عمومی،
- نظام مراقبت از سلامت جسمانی و روانی با تأکید بر سلامت فرد، خانواده و اجتماع،
- بهداشت بلوغ و سلامت نوجوانی.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل بهداشت روانی، بهداشت محیط کار و... بر حسب دوره تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه:
این حوزه شامل دو قلمرو محتوایی سلامت و بهداشت و تربیت بدنی و تفریحات سالم است که در سازماندهی محتوای آن در کلیه سطوح تحصیلی باید ابعاد جسمانی، عقلانی، اجتماعی، روانی و معنوی به صورت تلفیقی مورد توجه قرار گیرد. در سطح دوم متوسطه، سازماندهی محتوا در شاخه فنی و حرفه‌ای موضوع محور خواهد بود.

برای آموزش سلامت و تربیت بدنی، با توجه به شرایط سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، روش‌های متفاوت و متناسب مورد استفاده قرار می‌گیرد. برخی از آن‌ها عبارت‌اند از: بازی، نمایش و تمرین عملی، بازدیدها و اردوها، مسابقات و همایش‌ها، استفاده از فعالیت‌های هنری، کار در گروه‌های کوچک و موقعیت‌های واقعی که می‌توانند فضاها را شبیه‌سازی شده نرم‌افزاری تا موقعیت‌های واقعی را شامل شوند.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: متریبان در خلال فعالیت‌های یادگیری ارزش‌های اخلاقی و بهداشتی و مهارت‌هایی هم‌چون تلاش، کار گروهی، احترام به خود و دیگران، انصاف، صبر، خویشتن‌داری،

حسن خلق، اعتماد به نفس، نظم و انضباط، رعایت قوانین و حس مسئولیت و انتخاب سالم را به صورت کاربردی می‌آموزند و تمرین می‌کنند. در این حوزه، متریبان از طریق انجام و مشارکت در فعالیت‌های مختلف و برای برآورده کردن مسئولیت‌های مورد انتظار مجبور به تفکر و خلق موقعیت‌های جدید بوده و مهارت‌های عقلانی، اجتماعی، ارتباطی و محاسباتی را به خدمت می‌گیرند.

این حوزه به عنوان یک علم جدید و میان رشته‌ای برگرفته از علوم زیستی و تجربی (زیست‌مکانیک، فیزیولوژی، بهداشت، تغذیه، آناتومی، حرکت‌شناسی، رشد و تکامل حرکتی) و علوم انسانی (روان‌شناسی، آمار) و علوم اجتماعی (تاریخ و فرهنگ بومی محلی) است. چنین تعریف وسیعی از این حوزه مؤید ارتباط آن با سایر حوزه‌های یادگیری این برنامه است. بسیاری از موضوعات بهداشت با حوزه یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی مشترکاتی دارد. آموزه‌های پرهیز از رفتارهای پرخطر با حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ارتباط دارد. برخی از مباحث ایمنی چون مواجهه با حوادث و بلایای طبیعی با

زمین‌شناسی و جغرافیا و مبحث بهداشت و ایمنی فردی در حوزه کار و فن‌آوری قابل طرح است.

متریان در بازی‌های بومی و محلی با فرهنگ، اخلاق، و مهارت‌های زندگی و ارزش‌های دینی و ملی آشنا می‌شوند. در یادگیری ورزش‌هایی مانند شنا و دو میدانی و ژیمناستیک و ...، حرکت و انجام مهارت‌ها در سیالات مختلف (آب و هوا) را تجربه کرده و ویژگی آن‌ها را درک می‌کنند. در ورزش‌هایی مانند کوهپیمایی و صحرانوردی به درکی صحیح از علوم پایه دست پیدا می‌کنند و بدین طریق، تربیت بدنی زمینه رشد متریان در سایر حوزه‌ها را فراهم می‌آورد.

۳/۶/۶- حوزه یادگیری کار و فن‌آوری

حوزه کار و فن‌آوری شامل کسب مهارت‌های عملی برای اداره امور زندگی و کسب شایستگی‌های مرتبط با فناوری و علوم وابسته، جهت آمادگی ورود به حرفه و شغل در بخش‌های مختلف اقتصادی و زندگی اجتماعی است.

ضرورت و کارکرد حوزه: با توجه به آموزه‌های اسلامی که کار و اشتغال، دارای ارزش تربیتی است و انسان از طریق کار، نفس سرکش را رام کرده و شخصیت وجودی خویش را صیقل داده،

هویت خویش را تثبیت کرده و زمینه ارتقاء وجودی خویش را مهیا می‌کند و نیز با توجه به رشد سریع تغییرات فناوری، اجتماعی و اقتصادی، پیچیدگی‌های دنیای کار به همراه وجود چالش‌ها و مفاهیمی از قبیل توسعه پایدار و همه‌جانبه، آموزش مادام‌العمر، آموزش برای همه و فرصت‌های برابر، کار شایسته، جهانی‌سازی، رسیدن به شاخص‌ها و استانداردهای توسعه ضرورت دارد افراد کشور در هر بخش از زندگی اجتماعی و حرفه‌ای خود به‌طور مستمر دانش، مهارت و نگرش خود را بر اساس برنامه‌ریزی دقیق توسعه دهند تا در جامعه دانش‌محور، زندگی و کار هدفمندی را دنبال نمایند. آموزش فناوری، کار و مهارت آموزی، باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه یافتگی خواهد شد. این آموزش‌ها توزیع نیروی انسانی را اصلاح می‌نماید و سرمایه‌گذاری در آن، سرمایه‌گذاری برای آینده تلقی می‌شود.

کشور ما ظرفیت‌ها، منابع و مزیت‌های ویژه و متنوعی را داراست و هم‌اکنون برای رسیدن به اهداف حال و آینده کشور (توسعه همه‌جانبه و پایدار) در چشم‌انداز ۲۰ ساله، نیازمند

فناوری، نیروی کار بهره‌ور و فن‌آور در تمامی حرف و مشاغل برای بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشد. با توجه به آمارهای موجود، بیش از هشتاد درصد از فرصت‌های شغلی و حرفه‌ای کشور در سطوح اولیه و میانی مهارتی قرار دارند که برای مقابله با چالش‌های نوظهور دنیای کار و رسیدن به اهداف توسعه، در این سطوح دو رویکرد را می‌توان در نظر گرفت:

۱. توسعه سرمایه انسانی با توجه به نیازهای حرف و مشاغل موجود و آینده که با تغییرات فناوری و پیچیدگی‌ها همراه است؛

۲. زمینه‌سازی برای تولید و ایجاد متوازن مشاغل و حرف بهره‌ور.

قلمرو حوزه: از آن‌جا که امروزه تحولات حوزه اشتغال به شدت تحت تأثیر فناوری‌های نوین است و متریان باید توانایی کاربست یادگیری‌های خود را در محیط واقعی کار داشته باشند؛ لذا قلمرو این حوزه شامل سه دسته شایستگی است: (۱) شایستگی‌های محوری (فنی و غیر فنی) دنیای کار؛ (۲) شایستگی‌های مورد نیاز نیروی کار حرف و مشاغل گوناگون؛ (۳) شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر فنی و حرفه‌ای.

(۱) شایستگی‌های محوری دنیای کار شامل:

- شایستگی‌های اساسی: سواد، محاسبه و استفاده از فناوری؛
- شایستگی‌های بین فردی: کار تیمی، ارتباط مؤثر؛
- شایستگی‌های تفکر: حل مسئله، تفکر انتقادی، تفکر خلاق، استدلال، تفکر سیستمی؛
- شایستگی‌های شخصیتی: ایمان، مسئولیت پذیری، سخت‌کوشی، مدیریت، برنامه‌ریزی و وجدان کاری؛
- شایستگی‌های کسب و کار: کارآفرینی، نوآوری و مهارت‌های شغلی؛
- شایستگی‌های اجتماعی: مهارت‌های شهروندی.

(۲) شایستگی‌های پایه فنی دنیای کار:

- شایستگی به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات؛
- شایستگی به کار بردن ابزارهای پایه در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی در انجام کاری‌ها مشترک بخشی؛
- شایستگی فنی رعایت بهداشت و ایمنی فردی و محیطی محیط کار
- شناخت حوزه‌های متنوع شغلی و حرفه‌ای و شایستگی هدایت شغلی.

۳) شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر فنی و حرفه‌ای. شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل کارآفرینی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، کاربرد رایانه و ... بر حسب دوره تحصیلی، تفاوت‌های فردی متربیان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: این سه دسته شایستگی در دوره آموزش عمومی به صورت عینی، تجربی و در هم تنیده با دیگر حوزه‌های یادگیری و از طریق کسب تجربه در محیط‌های یادگیری واقعی و متنوع کسب خواهد شد و زمینه هدایت متربیان را با توجه به علائق و توانایی‌هایشان در مسیرهای تحصیلی، حرفه‌ای و شغلی فراهم می‌کند. متربسانی که پس از دوره آموزش عمومی از نظام آموزشی خارج می‌شوند باید در یک دوره یک ساله کارآموزی شرکت کرده و پس از دریافت گواهینامه حرفه‌آموزی وارد بازار کار شوند.

سازماندهی محتوا در دوره متوسطه در شاخه نظری، کاردانش و فنی و حرفه‌ای به صورت زیر خواهد بود:

۱- گروه اول (شاخه کاردانش): طراحی برنامه درسی به گونه‌ای است که متربیان بتوانند ترجیحاً پس از پایان دوره کاردانی جذب دنیای کار شوند. حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل در سطوح یک یا دو مهارتی^۱ می‌باشند. زمان اختصاص داده شده به حرفه‌های انتخابی، بیش‌تر از زمان آموزش به شایستگی‌های گروه‌های اصلی حرفه، یا گروه‌های بزرگ حرفه می‌باشد. آموزش‌های عملی نیز در این شاخه از شاخه‌های دیگر بیش‌تر است و امکان توسعه حرفه‌ای و آموزشی نیز وجود دارد. مراکز یادگیری در اجرای این آموزش‌ها می‌تواند خارج از مدرسه قرار گیرد و نیازهای منطقه‌ای در طراحی و تدوین برنامه درسی لحاظ می‌شود.

۲- گروه دوم (شاخه فنی و حرفه‌ای): طراحی برنامه درسی به گونه‌ای است که متربیان بتوانند پس از پایان دوره کاردانی جذب دنیای کار شوند. حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان

۱- سطوح مهارتی در این حوزه بر اساس استانداردهای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است.

آموزش و دیگر عوامل در سطوح دو یا سه مهارتی‌اند. در این گروه بین شایستگی‌های گروه‌های اصلی حرفه و شایستگی‌های حرفه‌های انتخاب شده، تعادل برقرار است. مراکز یادگیری نیز در این نوع آموزش‌ها متنوع است.

۳- گروه سوم (شاخه نظری): برنامه درسی متریان شاخه نظری باید به گونه‌ای طراحی شود که هر متربی در پایان دوره متوسطه، در یکی از فعالیت‌های فنی و حرفه‌ای ساده متناسب با نیازها و علایق خود مهارت کافی عملی را کسب کرده باشد و این امر در ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی به عنوان یک معیار لحاظ گردد. علاوه بر آن، طراحی برنامه‌های درسی این گروه به گونه‌ای است که متربیان بتوانند پس از پایان دوره کاردانی یا کارشناسی جذب دنیای کار شوند. گروه بزرگ حرفه‌های انتخابی با توجه به زمان آموزش و دیگر عوامل در سطوح سه یا چهار مهارتی قرار دارند. دروس مهارتی نیز بر اساس استاندارد شایستگی‌های حرفه و با توجه به نیازهای فردی و محیطی در برنامه دوره متوسطه، به صورت اختیاری و هدفمند (پروژه) گنجانده می‌شود.

در تدوین فعالیت‌های یادگیری در کلیه سطوح تحصیلی دیدگاه فن‌آورانه حاکم خواهد بود. در سطح اول دوره ابتدایی

مهارت‌های مربوط به کار به صورت کاملاً تلفیقی با سایر حوزه‌های یادگیری ارائه می‌شود. در سطح دوم و سوم مهارت‌های مربوط به کار در قالب پروژه‌هایی و بر اساس نیازها، استعدادها، علایق و موقعیت‌های محلی تعریف و به صورت عملی اجرا خواهد شد. فناوری اطلاعات و ارتباطات علاوه بر تلفیق با سایر حوزه‌های یادگیری به صورت مستقل نیز ارائه می‌شود.

ارتباط با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: از این حیث که آموزش‌های کار و فن‌آوری ماهیتی چند رشته‌ای دارند؛ لذا با سایر حوزه‌های یادگیری ارتباط مستقیمی برقرار می‌کنند. این آموزش‌ها باید بتواند به تحقق صلاحیت‌های مشترک کمک کند و خود با یادگیری‌های مبتنی بر سایر عناصر اهداف کلی مرتبط باشد. این ارتباط با توجه به نوع حرفه‌ها و مشاغل و سطوح آن‌ها ممکن است شدت و ضعف داشته باشد. آموزش فناوری ارتباطات و اطلاعات نیز علاوه بر ماهیت مستقل خود، به دلیل تسهیل و تقویت فرایند یادگیری- یاددهی در سایر حوزه‌های یادگیری کاربرد دارد.

۳/۶/۷- حوزه‌ی یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

حوزه‌ی یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی به مطالعه‌ی کنش‌ها و تعاملات انسانی و توانایی ایجاد رابطه‌ی مثبت و سازنده با خلق حول محور رابطه با خدا؛ درک موقعیت و فراموقعیت و عناصر آن در ابعاد مختلف (زمان، مکان، عوامل طبیعی و اجتماعی) و سنت‌های الهی حاکم بر فرد و جامعه می‌پردازد؛ و در پی تقویت و پرورش کنش‌های مطلوب، متناسب با نظام معیار است.

ضرورت و کارکرد حوزه: زندگی توحیدی مستلزم شناخت کنش‌های آدمیان، پیش‌بینی کنش‌ها، پیامدهای آن‌ها، ارزش‌گذاری در مورد کنش‌های خوب و بد و تربیت فردی و اجتماعی است که عمده‌تا علوم انسانی و مطالعات اجتماعی متکفل آن است. حصول تربیت متعالی در گرو رابطه و تعامل متقابل فرد و جامعه است. آموزش‌های این حوزه برخاسته از فرهنگ و تاریخ جامعه، در خدمت هویت تاریخی و فرهنگی آن می‌باشد و بسترهای لازم برای تحقق عدالت و پیشرفت را فراهم می‌آورد. آموزش تعامل مسئولانه با جامعه و مسائل آن و نیز ارتقا توان شناختی، نگرشی و مهارتی در متربیان برای اصلاح دین‌مدارانه‌ی مسائل زندگی فردی و جمعی از کارکردهای مهم

این حوزه است. تربیت اجتماعی سیاسی متربیان را قادر می‌سازد تا ضمن حفظ هویت شخصی به عنوان عضوی از جامعه‌ی انسانی با طیفی از مردم و گروه‌ها ارتباط برقرار نموده و در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت عقلانی و مسئولانه داشته باشند. خودآگاهی و بالابردن حس مسئولیت دینی و هویت بخشی به فرد و جامعه از کارکردهای مهم این حوزه است. توانایی برقراری روابط مثبت و سازنده بر اساس نظام معیار متربیان را قادر می‌سازد تا احساس تعلق گروهی/ اجتماعی خود را رشد داده و به عنوان یک ایرانی مسلمان وظایف و مسئولیت‌های خود را در قبال خانواده، جامعه، محیط کار انجام دهند تا به تحقق مردم‌سالاری دینی کمک نموده و در پرتو آن بتوانند روابط سازنده‌ی با سایر جوامع و فرهنگ‌ها برقرار کنند.

برقراری رابطه‌ی مؤثر و سازنده، نیازمند درک سنت‌های الهی، مطالعه محیط طبیعی و انسانی (سیر در آفاق و انفس)، احساس همدلی، نوع دوستی و احترام نسبت به دیگران و کنترل هیجانات و احساسات به هنگام قرار گرفتن در موقعیت‌های واقعی و چالش برانگیز (خانودگی، اجتماعی، بین‌المللی) است. به این منظور متربیان نیاز دارند در آموزش‌های مدرسه‌ای فرصت‌هایی برای به

چالش کشیدن ایده‌های خود و دیگران در خصوص مسایل اجتماعی در سطح محلی، ملی و جهانی؛ را در اختیار داشته باشند تا از این طریق روحیه‌ی حقیقت‌جویی، عدالت‌خواهی، حق‌طلبی، تکلیف‌مداری، دعوت‌گری، مذاکره، انصاف، و نوع دوستی و پذیرفتن مسئولیت الهی خود در قبال نوع بشر، خصوصاً محرومان و مستضعفان را پرورش دهند. آنان باید بتوانند ویژگی‌های تمدن و فرهنگ ایرانی اسلامی و تأثیر آن در توسعه‌ی جامعه‌ی بشری را درک کرده و نقش خود را در جهان امروز برای حفظ و ارتقا موقیعت و جایگاه ایران در بین کشورهای منطقه و در سطح جهان بشناسند.

قلمرو حوزه: قلمرو حوزه‌ی علوم انسانی و مطالعات اجتماعی شامل: درک موقیعت و ابعاد آن در بعد زمان (گذشته، حال، آینده)، مکان (خانه، محله، شهر، کشور، زمین، کیهان)، عوامل طبیعی (محیط طبیعی، محیط زیست)، عوامل اجتماعی (ساختارها و نهادهای اجتماعی، هنجارها، رفتارها و روابط انسانی، قراردادهای) و تعامل آن‌ها؛ آمایش سرزمین؛ درک چگونگی حاکمیت سنت‌های الهی بر زندگی انسان در طول تاریخ، و کسب مهارت‌های اجتماعی (مهارت در فعالیت‌های گروهی،

توسعه‌ی روابط انسانی - بردباری، وفاق و همدلی و مسالمت‌جویی، نوع دوستی و ... - رعایت حقوق و انجام تکالیف) و اقتصادی (داد و ستد، تولید، توزیع، مصرف) به عنوان یک عضو مسئول جامعه‌ی ایران اسلامی می‌باشد.

به عبارتی دیگر قلمرو این حوزه کنش‌های انسانی (از درونی‌ترین تا بیرونی‌ترین و از فردی‌ترین تا اجتماعی‌ترین)، پیامدهای آن‌ها در ابعاد و موقیعت‌های گوناگون را که کنش‌های میان انسان‌ها ناظر به آن‌ها انجام می‌شوند، شامل می‌شود.

آموزش در دوره‌ی دوم متوسطه به موقیعت‌های واقعی زندگی نزدیک‌تر بوده و فرصت‌های بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی را در اختیار متریان قرار می‌دهد. در این دوره ضمن تأکید بر پرورش مهارت‌های کار گروهی و شرکت در ارائه‌ی خدمات اجتماعی بر حسب ورود متریان به شاخه‌ی نظری یا گرایش / رشته علوم انسانی محتوا جنبه‌ی نیمه تخصصی پیدا کرده و حوزه‌های محتوایی چون فرهنگ، تاریخ، جغرافیا، روانشناسی، اقتصاد، جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و ارتباطات، سیاست و حقوق، به صورت مستقل ارائه خواهد شد.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه‌ی این حوزه‌ی یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل فرهنگ، مردم‌شناسی، سیاست و آموزش‌های سیاسی، حقوق، تاریخ فرهنگ ایران و اسلام، اندیشه‌های امام خمینی (ره)، آموزش‌های شهروندی و ... بر حسب دروه‌ی تحصیلی، تفاوت‌های فردی متربیان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه‌ی درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد. در انتخاب محتوای این حوزه علاوه بر منابع عقلی و تجربی معتبر از منابع نقلی معتبر نیز استفاده می‌شود.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه:
تا پایان دوره آموزش عمومی مفاهیم پایه و مهارت‌های اجتماعی در قالب تجربیات یادگیری تلفیقی ارائه می‌گردد و فرصت درک مفهوم موقعیت در ابعاد مختلف آن را فراهم می‌کند. همچنین متربیان شایستگی‌های لازم برای مشارکت آزادانه و آگاهانه در فعالیت‌های اجتماعی را کسب می‌کنند. این شیوه‌ی سازماندهی محتوا فرصت‌هایی را برای کسب تجربیات دست اول در سطح کلاس درس، مدرسه، جامعه‌ی محلی در اختیار

مدارس و متربیان قرار می‌دهد. متربیان ضمن روبرو شدن با موقعیت‌های واقعی و چالش برانگیز توانایی لازم برای حل مسایل واقعی زندگی فردی و اجتماعی و دستیابی به مرتبه‌ای از عقلانیت اجتماعی را کسب می‌کنند.

فرایند یاددهی یادگیری مبتنی بر پرسشگری نقادانه و استدلالی و استفاده از روش‌های کاوشگری به شیوه‌ی مشارکتی، پژوهش مشارکتی، پروژه، مطالعه‌ی موردی، مطالعه کتابخانه‌ای - اسنادی، موقعیت‌های واقعی (برنامه‌ریزی، تأمین منابع برای ارائه‌ی خدمات اجتماعی به گروه‌های نیازمند) و مشارکت در فعالیت‌های جمعی در سطح جامعه (اردوهای عمرانی، خدماتی، پژوهشی) از روش‌های مورد تأکید این حوزه‌ی یادگیری است. مشارکت با سایر متربیان در سطح مدرسه (در قالب گروه‌های کوچک و بزرگ) و جامعه‌ی محلی فرصت‌هایی را برای کسب تجربیات واقعی در اختیار آنان قرار می‌دهد و کمک می‌کند تا نقش‌ها، قوانین، هنجارها، آداب و رسوم و ساختارهای اجتماعی را درک کرده و توانایی مشارکت آگاهانه و هدفمند در فعالیت‌های اجتماعی را کسب نمایند.

ارتباط با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری:

ماهیت محتوا و روش آموزش در این حوزه به تقویت مهارت‌های شناختی و فراشناختی، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های شخصی، و رشد و توسعه‌ی ارزش‌های اخلاقی کمک می‌کند. ارتقا مهارت‌ها و خصلت‌هایی چون خودآگاهی، مسئولیت‌پذیری، حقیقت‌جویی، عدالت‌خواهی، آزادی‌خواهی، نظم و قانون‌مداری، خدمتگزاری، توان ارزیابی علمی، تکلیف‌مداری، انصاف، دعوت به معروف و نهی از منکر، احساس تعلق به امت اسلامی و جامعه انسانی، باعث می‌شود متریان سرمایه علمی مرتبط با سایر حوزه‌های یادگیری را مرتبط با حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی بدانند.

رشد مهارت‌های اجتماعی همچون همدلی، مذاکره، نوع دوستی در این حوزه توانایی متریان را برای شرکت در فعالیت‌های گروهی و مشارکتی در سایر حوزه‌های یادگیری تقویت نموده و از این طریق زمینه‌ی دستیابی به سطوح بالاتر یادگیری را فراهم می‌کند. علاوه بر این سازماندهی محتوا به شیوه تلفیقی بستر مناسبی برای ارتباط مضامین آموزشی با سایر قلمروهای محتوایی چون زبان و ادبیات فارسی، علوم تجربی، کار و فن‌آوری، ریاضی، قرآن و معارف اسلامی را فراهم

می‌کند. از سوی دیگر ضروری است طراحی محتوای سایر حوزه‌های یادگیری همانند تفکر و حکمت، علوم تجربی، قرآن و معارف اسلامی، و فرهنگ و هنر به گونه‌ای انجام گیرد که در ذهن متریان تلقی نادرست تعارض دستاوردهای علم و دین و یا استقلال افراطی این دو را تداعی نسازد. بکارگیری رویکرد تلفیقی و اهتمام به مباحث فلسفه‌های مضاف بویژه فلسفه‌ی علم و تاریخ علم، با ادبیات آموزشی و پرهیز از بکارگیری مفاهیم مغلق، با رعایت اصل تدریج در انتخاب و سازماندهی محتوا این مهم را دست یافتنی می‌سازد.

۳/۶/۸- حوزه یادگیری ریاضیات

ریاضیات ریشه در قوه تعقل انسانی و نقشی مؤثر در درک قانونمندی طبیعت دارد. ریاضیات به عنوان علم مطالعه الگوها و ارتباطات، هنری با نظم و سازگاری درونی، زبانی دقیق برای تعریف دقیق اصطلاحات و نمادها و ابزارکار در بسیاری از علوم و حرفه‌ها تعریف شده است. وجه مهم ریاضی توانمندسازی انسان برای توصیف دقیق موقعیت‌های پیچیده، پیش‌بینی و کنترل وضعیت‌های ممکن مادی-طبیعی، اقتصادی، اجتماعی

است. بنابراین، توانایی به کارگیری ریاضی در حل مسائل روزمره و انتزاعی، از اهداف اساسی آموزش ریاضی می‌باشد.

ضرورت و کارکرد حوزه: ریاضیات و کاربردهای آن بخشی از زندگی روزانه جهت حل مشکلات زندگی در حوزه‌های مختلف به‌شمار می‌آید و دارای کاربردهای وسیع در فعالیت‌های متفاوت انسانی است. ریاضیات، موجب تربیت افرادی خواهد شد که در برخورد با مسائل بتوانند به طور منطقی استدلال کنند، قدرت تجزیه و انتزاع داشته باشند و درباره پدیده‌های پیرامونی تئوری‌های جامع بسازند. از این منظر، ریاضی علمی است که نقشی مؤثر در شناخت طبیعت و دقت بخشی به مفاهیم سایر علوم را داراست و نشان دهنده چارچوب اصلی روش‌های تفکر و فهم انسانی است.

قلمرو حوزه: قلمرو حوزه آموزش ریاضیات از یک سو، درک مفاهیم ریاضی شامل: اعداد و محاسبات عددی؛ جبر و نمایش نمادین (الگوها، رابطه‌ها و تابع‌ها)؛ هندسه و اندازه‌گیری؛ داده‌ها، آمار و احتمال است. از سوی دیگر، در این حوزه متریان باید با فرایندهای ریاضی نظیر حل مسئله و به کارگیری استراتژی‌های حل مسئله، مدل‌سازی (مسائل واقعی و پدیده‌ها)، استدلال: تفکر

نقاد و استدلال منطقی (تعمیم دادن، پیش‌بینی، فرضیه‌سازی، حدسیه سازی و آزمودن حدسیه‌ها، توضیح دادن و تبیین جواب‌ها/ تأیید و تصدیق کردن جواب‌ها، دسته بندی کردن، مقایسه کردن، به کارگیری الگوها)؛ تفکر تجسمی یا دیداری و تفکر خلاق (استدلال فضایی، حل کردن مسئله‌های غیرمعمول، الگوهای تجسمی، تولید مسئله در قالب داستانی و بافت واقعی و تخیلی)، اتصال و پیوندهای موضوعی و مفهومی ریاضی، گفتمان ریاضی (فرهنگی و ارتباطی - خواندن و نوشتن ریاضی)، تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی، تخمین زدن، و دقت یافتن آشنا شده و در آن‌ها مهارت یابند. فناوری در ریاضیات و کاربردهای آن (حسابگرها و رایانه‌ها) از نکات مورد تأکید در استفاده از فناوری‌های نوین در ریاضیات است.

فرهنگ و تمدن ایران و اسلام از طریق شرح خدمات دانشمندان و ریاضیدانان ایرانی و نقش آنان در تاریخ ریاضی بخشی از محتوای این حوزه را تشکیل می‌دهد.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل ریاضی برای زندگی، ریاضی برای کار،

ریاضی برای هنر و ... بر حسب دروه تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: ریاضیات از نظر ماهیت، علمی مجرد است، ولی بستر رشد و توسعه آن، مشاهده و توصیف و تجزیه و تحلیل محیط پیرامونی است. در ریاضیات مدرسه‌ای، فعالیت‌های آموزشی باید برخاسته از ریاضیات محیط پیرامون باشد و به متریان کمک کند تا مفاهیم و گزاره‌های ریاضی را در محیط پیرامونی خود مشاهده، تجزیه و تحلیل و درک کنند و برای مفاهیم ریاضی در محیط پیرامونی تعبیرهای گوناگون به دست آورند. این امر، امکان درک شهودی آنان - که راهنمای عمل ریاضیدانان است - را تقویت می‌کند. بحث شهود در ریاضیات مدرسه‌ای بسیار اساسی است؛ از طریق شهود متربی ارتباط منطقی مفاهیم با محیط پیرامونی را در می‌یابد و این مفاهیم را دوباره به محیط پیرامونی برده و مورد استفاده قرار می‌دهد.

یادگیری عمیق مفاهیم ریاضی وقتی رخ می‌دهد که متریان خودشان در طی حل یک مسئله قابل توجه به آن مفاهیم رسیده

باشند و خودشان آن مفاهیم را ساخته باشند. این عمل مشابه یک پژوهش در ریاضی است. بنابراین، در فرایند یاددهی - یادگیری ریاضی متریان یاد می‌گیرند که چگونه مفاهیم جدید رخ می‌دهد، چگونه باید آن‌ها را نامگذاری کرد و چگونه می‌توان با آن‌ها کار کرد و آن‌ها را تعمیم داد.

تا پایان دوره آموزش عمومی سازماندهی موضوعات محتوایی این حوزه بر اساس تلفیقی از شبکه‌های مفهومی و مهارتی سازمان دهی می‌شود و در سطح دوم متوسطه بر حسب رشته‌های تحصیلی در قالب موضوع‌های محوری (دیسپلین‌ها) با جهت‌گیری نظری یا کاربردی ارائه خواهد شد.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: حوزه ریاضی با سایر حوزه‌های یادگیری ارتباطی دو طرفه دارد. از نقطه نظر آموزشی و اهداف نهایی آموزش ریاضی لازم است که مفاهیم ریاضی همواره در بستر مفاهیم مربوط به سایر حوزه‌های علمی آموزش داده شوند. به دلیل ماهیت محتوایی این حوزه بسیاری از صلاحیت‌ها و یادگیری‌های اساسی مورد نظر در محتوای آموزشی و پرورشی برنامه درسی ملی مانند حل مسئله، تفکر نقاد، خلاقیت و نوآوری و ... به طور مستقیم یا

غیرمستقیم به وسیله آموزش ریاضی تقویت می‌شوند. کارکرد دیگر این حوزه، پرورش توانایی تجزیه و تحلیل، استدلال، مدل‌سازی، تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی، دقت یافتن، مباحثه، نقد کردن و نقدپذیری، صداقت علمی، حدسیه‌سازی و فرضیه‌سازی، و حل مسئله است که به یادگیری محتوای سایر حوزه‌های یادگیری نیز کمک می‌رساند.

۳/۶/۹- حوزه یادگیری علوم تجربی

علم تجربی حاصل تلاش انسان برای درک دنیای اطراف، و دانشی آزمودنی است که با ظهور شواهد و دلایل جدید در معرض تغییر قرار گرفته و از گستره وسیعی از روش‌های تحقیق بهره می‌برد. بدیهی است علوم تجربی هم در مرحله تکوین و شکل‌گیری چارچوب‌های مفهومی و هم در عرصه چگونگی کاربرد و عمل و تصرف در طبیعت در بستر گستره دیگر حوزه‌های معرفتی بشر شکل می‌گیرد و نشو و نما می‌کند. از این رو، تعاملی انکارناپذیر با فلسفه، باورها و ارزش‌های پذیرفته شده فرد و جامعه دارد. با توجه به جهت‌گیری‌های این برنامه علم تجربی حاصل کوشش انسان برای درک واقعیت‌های هستی و کشف فعل خداوند است.

ضرورت و کارکرد حوزه: پرورش علمی متریبان و برخوردار شدن ایشان از سواد علمی فناورانه در بُعد شخصی و فردی از لازمه‌های زندگی سالم و موفقیت‌آمیز، و در بُعد اجتماعی لازمه بقای عزت مدار و توسعه پایدار ایران اسلامی است، از این رو، رشد و ارتقاء توان‌مندی‌ها و شایستگی‌های عقلانی، ایمانی، دانشی، مهارتی و اخلاقی متریبان در عرصه علوم تجربی به شناخت و استفاده مسئولانه از طبیعت به مثابه بخشی از خلقت الهی با هدف تکریم، آبادانی و آموختن از آن برای ایفای نقش سازنده در ارتقاء سطح زندگی فردی، خانوادگی، ملی و جهانی می‌انجامد.

تربیت علمی متریبان از یک سو، به دلیل نقش بی‌بدیل این امر در ایجاد بصیرت و بینش عمیق نسبت به درک دنیای اطراف و زمینه‌سازی برای تعظیم خالق متعال از طریق درک عظمت خلقت ضرورت دارد، و از سوی دیگر با عنایت به وابستگی روزافزون ابعاد گوناگون زندگی انسان به یافته‌ها و فراورده‌های علمی فناورانه ضروری می‌نماید. از این رو، اگرچه پرورش سواد علمی فناورانه محور مشترک تمامی برنامه‌های آموزش علوم به شمار می‌آید، ولی بر اساس مبانی تربیت اسلامی، علاوه بر این

محور، تعمیق و تعالی نگرش توحیدی و دست‌یابی به درک غایتمند از خلقت و به عبارتی باز کشف و کشف رمز و راز لایه‌های مادی هستی، از محورهای مهم تربیت علمی است.

قلمرو حوزه: حوزه یادگیری علوم تجربی شامل زندگی و موجودات، زمین و پیرامون آن، تغییرات ماده و انرژی، طبیعت و مواد فراوری شده، علوم در اجتماع، علوم در زندگی روزانه، تاریخ علم در ایران و اسلام است. تربیت علمی فناورانه تنها آموزش یافته‌ها و فراورده‌های علمی یا به عبارت دیگر تنها مفاهیم و دانش علمی را در بر نمی‌گیرد؛ بلکه فرایندهای علمی و روش علم‌آموزی هم چون مهارت‌های فرایندی (مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات، اندازه‌گیری، تفسیر یافته‌ها، فرضیه و مدل‌سازی، پیش‌بینی، طراحی تحقیق و برقراری ارتباط) و مهارت‌های پیچیده تفکر را نیز مورد توجه قرار می‌دهد. هم‌چنین نگرش‌های ناشی از علم و نگرش‌های ناظر به علم و فناوری از اجزای جدایی‌ناپذیر فعالیت‌های علمی فناورانه است و دریچه‌ای برای ورود مبانی فلسفی پذیرفته شده را فراهم می‌کند. شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی

و عناوینی از قبیل فناوری زیستی (بیوتکنولوژی)، فناوری نانو (نانوتکنولوژی)، نجوم، انرژی‌های نو، ارتباط با محیط طبیعی و ... بر حسب دوره تحصیلی، تفاوت‌های فردی متربیان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و ... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: با عنایت به پذیرش اصل همه‌جانبه‌نگری و بر اساس پذیرش رویکرد تلفیق در همه حوزه‌های یادگیری، پرورش علمی با اتخاذ روش‌هایی که با تلفیق نظر و عمل سازگاری دارند به پرورش مهارت‌های فرایندی علمی می‌پردازد و به انتقال فراورده‌های دانش اکتفا نمی‌کند. بر این اساس یادگیرنده در محور تمامی فعالیت‌های یادگیری قرار می‌گیرد و آموختن روش و مسیر کسب علم، آگاهی و توانایی یکی از اهداف اصلی آموزش تلقی می‌شود. این امر در مسیری رشدیابنده و تعالی‌جو، زمینه‌ساز پرورش انواع تفکر می‌شود و در ادامه، در صورت عنایت خاص آموزشگران، نیل به خودیادگیری، ژرف‌اندیشی و تعالی‌جویی در متربیان را میسر می‌سازد.

ایجاد ارتباط بین آموزه‌های علمی و زندگی واقعی و مرتبط ساختن محتوای یادگیری با کاربردهای احتمالی آن به معنادار شدن یادگیری و کسب علم مفید، سودمند و هدف‌دار برای متربیان منجر می‌شود. این امر به پرورش انسان‌هایی مسئولیت‌پذیر، متفکر و خلاق مدد می‌رساند.

سازماندهی محتوای این حوزه تا پایان دوره آموزش عمومی به صورت تلفیقی است و در سطح دوم متوسطه بر حسب رشته‌های تحصیلی در قالب موضوع‌های محوری (دیسپلین‌ها) با جهت‌گیری نظری یا کاربردی ارائه خواهد شد.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: با اتخاذ رویکرد تلفیقی در عرصه محتوا و روش، هر فعالیت علمی در یک چارچوب تعادل‌جو به ایفای نقش اصلی یا مکمل خود در پرورش انسانی متفکر و عاقل، مؤمن و عالم، تلاش‌گر و متخلّق مدد می‌رساند.

ظرفیت بالای حوزه علوم تجربی در ارتباط با دیگر حوزه‌های یادگیری و انعطاف‌پذیری ابعاد دانشی، مهارتی و نگرشی این حوزه، امکان پرداختن به بسیاری از صلاحیت‌های مشترک را فراهم می‌سازد و به برقراری ارتباط پشتیبانی دو جانبه در استفاده

از ظرفیت دیگر حوزه‌های یادگیری به تحقق اهداف این حوزه و نیز متقابلاً ایفای نقش فعال در تحقق اهداف دیگر حوزه‌ها می‌انجامد.

۳/۶/۱۰- حوزه یادگیری زبان‌های خارجی

آموزش زبان‌های خارجی بستر مناسبی را برای درک و دریافت و انتقال میراث فرهنگی و دستاوردهای دانش بشری در قالب‌های متنوع زبانی به صورت شفاهی، دیداری، و نوشتاری، برای مقاصد و مخاطبان گوناگون در مبادلات بین فرهنگی فراهم می‌کند.

ضرورت و کارکرد حوزه: از آن جا که مراودات اجتماعی تحت تأثیر تعاملات جوامع بشری و رشد فناوری توسعه پیدا کرده و این دامنه هر روز افزایش پیدا می‌کند، برای برقراری ارتباط سازنده و آگاهانه ضروری است متربیان علاوه بر زبان مادری که به آنان امکان تعامل در سطح روابط میان فردی (خانوادگی، محلی و ملی) را می‌دهد، توانایی برقراری ارتباط با سایر جوامع و دستاوردهای بشری را در سطح منطقه‌ای و جهانی دارا باشند.

آموزش زبان خارجی علاوه بر کارکرد ارتباط میان فردی و بین فرهنگی، در توسعه اقتصادی مانند صنعت گردشگری، تجارت،

فن آوری، توسعه علم، و هوشیاری اجتماعی سیاسی مؤثر است.

قلمرو حوزه: آموزش زبان‌های خارجی باید از دایره تنگ نظریه‌ها، رویکردها و روش‌های تدوین شده در جهان فراتر رود و به بستری برای تقویت فرهنگ ملی و باورها و ارزش‌های خودی در نظر گرفته شود و با توجه به این که تربیت اساساً آماده‌کننده زمینه و بسترهای لازم برای رشد و تعالی انسان است، باید تدابیر و اقدامات سنجیده‌ای برای نیل به این مقصود اندیشیده شود. امروزه آموزش زبان بر توانایی ارتباطی و حل مسئله تأکید دارد به گونه‌ای که فرد پس از آموزش قادر به ایجاد ارتباط با استفاده از تمامی مهارت‌های چهارگانه زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن، و نوشتن) برای دریافت و انتقال معنا باشد. آموزش رسمی و عمومی زبان خارجی از ابتدای دوره راهنمایی آغاز می‌شود و هدف آن آموزش چهار مهارت زبانی و آشناسازی متریبان با مهارت‌های ارتباطی در چارچوب جهت‌گیری‌های کلی مورد نظر خواهد بود.

در سطح دوم متوسطه، متریبان باید بتوانند متن‌هایی در حد متوسط را بخوانند و مفاهیم آن‌ها را دریابند. در ضمن توانایی نوشتن، در حد یک مقاله کوتاه، به زبان خارجی نیز در آن‌ها

تقویت شود. با توجه به این اهداف و برنامه‌ریزی برای تحقق آن‌ها می‌توان امیدوار بود در پایان دوره متوسطه، متریبان از توانایی‌های لازم برای استفاده از منابع در حد متوسط برخوردار باشند و توانایی برقراری ارتباط را به یکی از زبان‌های خارجی داشته باشند.

آموزش زبان‌های خارجی در شاخه‌های زبان انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و سایر زبان‌هایی که شورای عالی آموزش و پرورش تصویب کند ارائه خواهد شد.

برنامه درسی زبان عربی به مثابه یک زبان خارجی برای متریبانی که علاقه‌مند به انتخاب آن هستند، رسمیت خواهد داشت.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه: رویکرد آموزش زبان‌های خارجی، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت، زندگی روزمره، محیط اطراف و ارزش‌ها و فرهنگ جامعه در قالب‌های جذاب انتخاب و سازمان‌دهی می‌شود و در سطوح بالاتر انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و... متناسب با

متون آموزشی سایر حوزه‌های یادگیری و در جهت تعمیق آن آموزش‌ها خواهد بود. در پایان دوره متوسطه دوم متریان باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی را کسب کنند.

ارتباط با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌ها: در انتخاب محتوای این حوزه، پرورش صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک مانند تفکر، نقد و ارزش‌گذاری، ارزش‌های اخلاقی، و هویت ایرانی اسلامی مورد تأکید قرار می‌گیرد. در سطح دوم متوسطه گسترش دامنه وازگان تخصصی رشته‌های تخصصی به درک بهتر متون تخصصی و برقراری ارتباط علمی کمک می‌کند.

۳/۶/۱۱- حوزه آداب و مهارت‌های زندگی

آموزش‌های مرتبط با آداب و مهارت‌های زندگی در برنامه درسی به عنوان فرصتی برای به‌کارگیری آموخته‌ها در موقعیت‌های واقعی زندگی و متناسب با تفاوت‌های فردی و شرایط و مقتضیات محلی، وظیفه آماده کردن فرد برای ورود آگاهانه و مسئولانه به زندگی خانوادگی و اجتماعی را بر عهده دارد. آداب و مهارت‌های زندگی مکمل یکدیگرند و هر دو به دنبال آموزش آیین زندگی‌اند بدین جهت نباید مرزی بین این دو ترسیم کرد.

ضرورت و کارکرد حوزه: عوامل متفاوتی از جمله رسانه‌های گروهی، نیازهای برخاسته از رشد، مواجهه با شرایط و موقعیت‌های جدید در زندگی فردی و اجتماعی، پدیده جهانی‌سازی، تغییرات علوم و فناوری‌های جدید به‌ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات و دوری از ارزش‌های اخلاقی و معنویات چالش‌های پیچیده‌ای را برای زندگی بشر امروز ایجاد کرده‌اند. در جامعه امروز افراد برای حفظ و عمل به باورها و ارزش‌های دینی - اخلاقی به الگوها، دانش و مهارت‌هایی نیاز دارند که به آن‌ها در برقراری ارتباط سازنده در چهار بُعد (ارتباط با خود، خدا، خلق، خلقت) کمک کند. انسان‌ها برای طی مسیر کمال و سعادت نیازمند کسب مهارت‌هایی‌اند که به آن‌ها در وحدت بخشیدن به ابعاد وجودی خویش و تعادل در رفتار فردی و نیز سلامت اجتماعی کمک کند.

قلمرو حوزه: آموزش آداب و مهارت‌های زندگی شایستگی‌های لازم برای خود مدیریتی متریان در اداره امور روزمره زندگی شامل: آداب دینی، آداب معیشت، آداب تغذیه و بهداشت، مدیریت خانواده، مدیریت اوقات فراغت، خودآگاهی، مهارت‌های تحصیلی و مطالعه، هویت‌یابی، ارتباط مؤثر، مراقبت

از محیط زیست، مدیریت بحران و خطر، مهارت کار با دیگران و مهارت‌های پدافند غیر عامل و آمادگی دفاعی را فراهم می‌کند.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل آداب و مهارت‌های زندگی، مهارت تربیت فرزند، دفاع غیر عامل و ... بر حسب دروه تحصیلی، تفاوت‌های فردی متربیان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌گردد.

جهت گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه:
انتخاب و سازماندهی فعالیت‌های یادگیری برای آموزش آداب و مهارت‌های زندگی تابع شرایط و مقتضیات فرهنگی متربیان است. از این رو، ضروری است آموزش از متن زندگی و در متن زندگی رخ دهد. تدارک فرصت‌های تربیتی که در آن متربیان بتوانند به کسب تجربه در موقعیت‌های واقعی زندگی (به صورت فردی و گروهی) دست یابند جهت گیری اصلی در آموزش مهارت‌هاست. برگزاری اردوهای علمی، فرهنگی، زیارتی، شبیه‌سازی موقعیت‌های مرجع، توجه به شیوه‌های آموزش

انفرادی، غیرمستقیم و تجربی از این جمله است. سازماندهی محتوای فعالیت‌های یادگیری این حوزه به تناسب نیاز و شرایط دوره‌های تحصیلی و با توجه به زمینه‌های آموزش به دو صورت تلفیقی در سایر دروس و مستقل خواهد بود.

نسبت حوزه با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌های یادگیری: ماهیت مشترک بودن اهداف یادگیری در این بخش به گونه‌ای است که می‌تواند از یادگیری در همه حوزه‌ها حمایت کند و فرصت لازم برای تمرین و به کارگیری آموخته‌ها به صورت یکپارچه و غنی‌سازی سایر برنامه‌ها را امکان‌پذیر نماید. در واقع، آموخته‌های سایر حوزه‌ها می‌تواند در طراحی فعالیت‌های یادگیری این بخش مورد استفاده قرار گیرد و به یکپارچه شدن یادگیری متربیان و تعمیم آن به موقعیت‌های جدید کمک کند.

به گونه‌ای طراحی خواهد شد که ارتباط این متریان با محیط‌های عمومی آموزش و پرورش حفظ شود.

۳/۷/۱/۳- متریان مستعد ضمن برخورداری از محتوای برنامه‌های درسی و تربیتی مشترک، از برنامه‌ها و محتوای تکمیلی نیز برخوردار می‌شوند که با نظارت سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان طراحی و تولید خواهد شد.

۳/۷/۱/۴- در مورد متریانی که در یکی از انواع هوش از نبوغ ویژه‌ای برخوردار می‌باشند، محتوای برنامه درسی و شیوه‌های آموزش و ارزش‌یابی باید از انعطاف لازم برخوردار بوده تا بتواند به ترجیحات هوشی این گروه از متریان پاسخ دهد. استعداد و توانمندی‌های این گروه از متریان باید در آغاز دوره آموزش عمومی مورد شناسایی قرار گرفته و پشتیبانی‌های آموزشی لازم از سوی مربیان برای کمک به آنان در طی سطوح مختلف تحصیلی برای بروز ظرفیت‌های وجودی آنان ارائه شود.

۳/۷/۱/۵- در سطح دوم متوسطه تحصیلی برای پاسخ‌گویی به نیاز متریان مستعد، بین ۲۵ تا ۵۰ درصد از محتوای برنامه در قالب پروژه‌های کوتاه مدت یا بلند مدت، شرکت در

۳/۷- یادگیری گروه‌های ویژه

گروه‌های ویژه شامل متریان مستعد و متریان با نیازهای ویژه* است.

۳/۷/۱- متریان مستعد

۳/۷/۱/۱- متریان مستعد ترجیحاً در محیط عمومی آموزش و پرورش و با مراقبت و هدایت و مشاوره‌های علمی خاص تحصیل خواهند کرد و تنها آن دسته از متریانی که از بهره هوشی بسیار بالا برخوردارند، می‌توانند در محیط‌های جدا آموزش ببینند. اساساً با توجه به جامعیت اهداف برنامه درسی ملی در دوره راهنمایی جداسازی محیط منفی است.

۳/۷/۱/۲- جداسازی متریان مستعد در سطح دوم متوسطه، توسط سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان حتی‌المقدور

* بنا به تعریف سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

فعالیت‌های مراکز علمی و پژوهشی، کلاس‌های دانشگاه و... ارائه می‌شود (این میزان می‌تواند از سال اول به تدریج افزایش می‌یابد).

۳/۷/۱/۶- سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان وظیفه برنامه‌ریزی، هماهنگی با بخش‌های مختلف جامعه (مانند آموزش عالی، مراکز علمی، پژوهشی، فرهنگی، هنری...) و حمایت از فعالیت‌های آموزشی همه مدارس در کلیه سطوح تحصیلی را در ارائه خدمات ویژه به این گروه از متربیان برعهده خواهد داشت.

۳/۷/۲- متربیان با نیازهای ویژه

۳/۷/۲/۱- باید برای متربیان مرزی و متربیان با نیازهای ویژه‌ای که می‌توانند در مدارس عادی تحصیل کنند، امکان حضور در مدارس عادی فراهم شود و مدارس عادی بتوانند امکانات و مراقبت‌های ویژه از این متربیان را انجام دهند.

۳/۷/۲/۲- حضور متربیان با نیازهای ویژه در مدارس عادی انعطاف‌پذیر است و تلاش برای ایجاد حداکثر ارتباط و تعامل بین این گروه از متربیان و متربیان عادی تأکید می‌شود.

۳/۷/۲/۳- محتوای برنامه درسی و تربیتی در هر یک از حوزه‌های یادگیری برای این گروه از متربیان با توجه به اولویت‌های برنامه درسی ملی و فراهم شدن زمینه استقلال عملکرد و انجام فعالیت‌های مفید و ایجاد توان زندگی در سطح جامعه توسط سازمان آموزش و پرورش استثنایی متناسب‌سازی شده و اجرا می‌شود.

۳/۷/۲/۴- زمان رسمی آموزش برای این گروه از متربیان منعطف بوده و بر اساس آیین‌نامه‌های اجرایی سازمان آموزش و پرورش استثنایی تعیین خواهد شد.